

Neizpolnjene washingtonske obljube Nezadovoljstvo v Čilu in Braziliji zaradi izostale pomoči Zedinjenih držav

Berlin, 11. marca. »Frankfurter Zeitung« opozarja v nekem članku, da Čile in Brazilija nista zadovoljni z ameriško pomočjo. Pomoč, ki jo je Amerika obljubila republikam Čile in Braziliji dobavljala, se ni bila odposlala po šestih mesecih prekinitve diplomatskih odnosov med Čilom in Oso, zaradi česar se pojavlja v čilskih političnih krogih veliko nezadovoljstvo. Nedavne izjave predsednika Riosa pričajo o tem. Republika Čile je pripravljena, da dejaj Rios, sodelovati z Zedinjenimi državami in njihovimi zavezniki, toda najboljše volja ostaja brez učinka, če se naravna bogastva države ne morejo izkoristiti zaradi nezadostne ameriške pomoči. Amerika še ni poslala republikam Čile obljubljenih količin jekla in petroleja, zaradi česar tega ker smatra za nujnejše dobave ostalim južnoameriškim državam, ki se zdijo važnejše z vojaškega stališča. S tem je predsednik

namignil na Brazilijo, toda ameriške dobave so se zakasile tudi za Brazilijo. Tudi po nedavnem obisku ameriške gospodarske delegacije, ki naj bi določila 10 letni načrt za gospodarski razvoj Brazilije, so Zedinjene države odposlale v Brazilijo samo del potrebnega materiala. V takih okoliščinah nima nedavno razširjenega zakona o najemanju in posojevanju za republiko Čile čisto nobene praktične vrednosti. Sosedna republika Argentina seveda z največjo pozornostjo opazuje, kako Zedinjene države ravirajo z republiko Čile, kar gotovo ne podpira naporov, s katerimi skuša Severna Amerika zlomiti odpor te zadnje nevtrelne države z gospodarskim pritiskom. List zaključuje, da bilanca washingtonske politike do držav Južne Amerike nima aktivnih postavk. Zaradi tega je podpredsednik Zedinjenih držav Wallace sklenil odpotovati v južnoameriške države.

„Zavezniki“ med seboj

Ne mine skoro dan, da ne bi med tako zvanimi »zdrženimi narodi« nastal kak spor, ki odprva velike razpoke v sovražnem taboru. Listi so se nedavno zabavali s politično-sovjetskimi sporom sedaj pa vse kaže, da se je težje konfliktoval preneslo na spor med Rusijo in Zedinjenimi državami. Sicer so pa tudi tu razna nasprotja že dolgo v zraku, le da so po konfereci v Casablanci postala bolj vidna in otipljiva. Pravijo, da se Litvinov, sovjetski veleposlanik v Washingtonu, vselej, ko se poda k Rooseveltu, pojavi s tremi zahtevami: otvoritev evropskega bojišča, vojno graditvo za sovjetsko vojsko in živče za vojsko in civilno prebivalstvo.

Američanin so seveda te zahteve vedno bolj nejeube in nadležne. Zato na odgovor, niti mestnih stalno navajajo podrobne podatke, kaj so že vse odposlali doslej v Rusijo. Ne glede na vprašanje, kolik, je tega blaga dejansko prislopo v Rusijo, se na sovjetski strani za vse te navedbe ne zmenijo in jih niti ne beležijo. Zdi se, kakor da na to uho nečemu niso slišni. To dejstvo je seveda razburilo ameriškega veleposlanika pri sovjetski vladi Standleya, ki se je v posebni izjavi ameriškim in angleškim novinarjem v Moskvi pritožil nad strogo molčečnostjo sovjetskih listov glede ameriških dobav. Dejal je, da ni čisto v nobenem sovjetskem listu zasledil niti najmanjšega znanja hvalačnosti, kar bi utegnilo zelo neprijetno vplivati na ameriški kongres, ki je v takih zadevah zelo občutljiv in bi utegnil spremeniti svoje stališče glede takozvanega zakona o najemu in posojilu in omejitvi njegove uporabe nasproti Rusiji.

Te Standleyjeve izjave so seveda napravile globok vtis v Washingtonu in v vsaj ameriški javnosti. Na splošno jih tolmačijo kot pritisk ameriške vlade na »svjetsko vlado, da bi se čim prej razložiteli odnosi med Anglosasi in Rusi. Sicer je državni podtajnik v ameriškem državem tajnistvu za zunanje zadeve Sumner Welles dejal, da je Standley svoje izjave podal brez prejšnjega posvetovanja s svojo vlado, da mu natančno besedilo izjav ni še znano in da gre vsakokrat za Standleyjevo osebno mnenje. Nekateri pa si le razlagajo izjave kot Standleyjev odgovor na trditve, ki jo je lani v novembru postavil Stalin in jo je lani v februarju, češ, da nosi vse breme te vojne doslej samo Rusija. Naj bo že kakorkoli, dejstvo je, da so te izjave zopet enkrat potrdile globoko nesoglasje med Moskvo in Washingtonom glede vojaškega in političnega vodstva vojne.

V Ameriki trdijo da izhajajo vsa nesoglasja predvsem iz Stalinove zahteve, ki ni hotel, da bi Zedinjene države nekako vnaprejo zajamčile vse sovjetske ekspanzivne načrte v Evropi. Predvsem pa bi reči: dik-

tator želel, da bi Washington priznal sovjetski zvezi pravico do nadvlade nad slovanskimi narodi kar pomeni prav toliko kakor gospodujoči položaj Rusije v povojni dobi. Skratka, Stalin zahteva, da bi znanca priznal sovjetski zvezi, ki je mnenja, da ne more živeti brez Evrope, a tudi ne žel biti proti Evropi, pravico do tesne povezave z Evropo po vojni medtem ko bi sovjetski azijski interesi stopili bolj v ozadje. Tudi te sovjetske zahteve potrjujejo, da je nesoglasje med Moskvo in Washingtonom čim dalje večje. Vsemu so se sedaj pridružile še Standleyjeve izjave, ki so v Moskvi — kakor je zapisal londonski »Times« — vplivale kakor bomba, dočim so v vsej ameriški javnosti presenetile kot nekaj povsem neprivočnega. Zanimivo so opombe nekaterih ameriških vodilnih državnikov in politikov o teh izjavah. Neki član ameriškega kongresa je na primer izkoristil Standleyjeve izjave za zahtevo, naj bi nadzorstvo nad izvajanjem zakona o najemu in posojilu takoj prešlo od predsednika na kongres. Senator Nye, ki je član zunanjepolitične komisije, je izjavil, da so Standleyjeve obvestila o molku sovjetskega tiska zares mučna in vznemirljiva: »Vse smo namreč daleč mislili, da bodo v Sovjetski zvezi priznali, kar smo storili zanje.« Nye je napovedal, da če se ne more reči, kakšne posledice bi to utegnilo imeti na izvajanje zakona o najemu in posojilu. Predsednik zunanjepolitične komisije senata te odločitve sleherni izjavi, medtem ko je senator Tydings obžaloval, da sovjetsko ljudstvo ni obveščeno o angloski pomoči in je izrazil željo, naj bi se to vendarle že zgodilo.

Najzanimivejša izmed vseh pa je bila pripomba Williameja, ki se je omejila na ugotovitev: »Ali namerava ameriška vlada izdati Ruso po vojni ali pa igrajo Rusi sedaj dvojno vlogo. V obeh primerih je polje vredno obžalovanja.« Te pripombe so tem bolj za misliti, ako jih povežemo z odmevi nedavnih izjav podpredsednika Zedinjenih držav Wallacea, ki je govoril o možnosti sodelovanja med demokratičnimi in komunističnimi. Odmevi teh izjav se nekoliko strinjajo v tem, da bi se sodelovanje v nadaljnjem razvoju utegnilo kazati za nemogoče prav zaradi nepostojitvega stališča boljševizma. Wallace sam sicer ne izključuje, vendar le pod pogojem, da bi se zavezniki že sedaj spopadli o tehle trenu temeljnih zadevah: 1. odpor proti slehernemu ruskemu poskusu zanašanja trockistčne svetovne revolucije v mednarodno politiko, 2. jamstvo da bi Angleži ne vodili protiruske politike, 3. sporazum o povojnih trgovskih odloših. Tako so tudi te izjave dejansko le potrdile obstoja nesporazuma, čeprav to bile navidezno dobrohotne.

Pomen nemškega podmorniškega crojča

Admiral Fricke, šef nemškega mornariškega stana, je objavil naslednje misli o pomenu podmorniške vojne:

Ze drugi v svoji vojaški zgodovini se je Nemčija v tej vojni poslužila podmorniškega orožja kot odločilnega činitelja v pomorski vojni. Do začetka prve svetovne vojne ni bilo še praktičnih izkušenj o možnosti in učinkih podmorniške vojne. Šele prvi odločilni uspehi kapitana Weddingena, ki je 22. septembra l. 1914. potopil angleške križarke »Hogne«, »Cressy« in »Aboukir«, so zbudili pozornost vsega sveta in opozorili na pomen podmornic v pomorski vojni.

Strateški učinek udarcev, ki jih je povzročila podmornica »U 9«, je bil ta, da se je moralo vse britansko brodogradništvo na Severnem morju umakniti v pristanišča severne Skotske in deloma celo v pristanišča atlantske obale angleškega otoka, pravdo področje uporabe podmornic pa se je pokazalo šele kasneje.

Gospodarska vojna, ki jo je tedaj vodila Anglija s celinsko blokado, je sicer oslabila odprmo moč centralnih sil, toda napotila je na drugi strani Nemčijo, da je začela napadati oskrbovalne zveze britanskega otoka. Nemške podmornice so vodile tedaj svojo borbo v skladu s predpisi meddržavne prava. Veliki uspehi nemških podmornic so imeli za posledico, da se je Velika Britanija ob začetku leta 1918 znašla v tako težavnem položaju, da se je pojavila največja zaskrbljenost glede končne izida borbe za tonajo in s tem glede končne izida vojne sploh.

Nazivlje svojih številnih premoči angleško brodogradništvo ni bilo sposobno, da bi se uspešno borilo proti temu neposrednemu ogrožanju življenjsko važnih pomorskih zvez. Uvedba konvojov in ogromno povečanje sredstev za borbo proti podmornicam, kakor tudi blokada nemških pristanišč z minami ni mogla preprečiti vedno bolj naraščajočih uspehov podmornic. Z živlavo vztrajnostjo se je Nemcem tedaj posrečilo ustvariti nova oporišča za uporabo podmornic. Angleži so se pravočasno spoznali to smrtno nevarnost in so z versajškimi pogodbami hoteli Nemčiji preprečiti, da bi si ustvarila novo podmorniško brodograditvo.

Ko pa se je Nemčija po dolgih letih nedelavnosti prebudila in je pretrgala verige versajškega diktata, je nastopil čas preboja tudi za novo nemško podmorniško brodograditvo. Takoj po sklenitvi pomorskega sporazuma z Anglijo so v nemških ladjedelnicah začeli graditi podmornice, katerih prve so bile kmalu nato splovljene.

Angleška vojna napoved Nemčiji je nemškemu mornariškemu poveljstvu narekovala osredotočenje vseh naporov prav na podmornico orožje. Nemške podmornice so v tehničnem pogledu prav gotovo najpopolnejše pomorsko orožje, ki je opremljeno z vsemi najmodernejšimi in najpopolnejšimi bojnimi sredstvi.

Sovražnik še danes zmanjšuje šče sredstva za pobijanje te smrtno nevarnosti, ki tako resno ogroža njegovo pomorsko moč. Ko so pričeli trgovske ladje oboroževati s topovi in so uvedli konvoje, so izgubile pravico, da bi nemške podmornice postale z njimi v smislu mednarodnih predpisov, ki veljajo odselej le za nevtrelne trgovske ladje.

Izmed sredstev za obrambo proti podmornicam se je doslej kot najučinkovitejše izkazalo letalstvo. Vsi drugi naporji so ostali doslej brezuspešni in uspehi nemških podmornic so naraščali od dne do dne. Na taktiko motnih spremstev v konvoju so nemške podmornice odgovorile s sistemom napadov v skupinah, ki ga omogočajo tesne zveze med podmornicami; te danes uspešno obkrožujejo med seboj, ker se je tehnika obveščevalne službe v tej vojni zelo razvila.

Čim danes podmornice izsledke kak konvoja na oceanu, se takoj začne sriditi lov na ladje, ki se navadno šele konča, ko je konvoj v celoti ali skoraj v celoti uničen ali pa se kažejo na obzorju obrisi sovražne obale. Zasedbo atlantskih oporišč so nemške podmornice oporišča, da bi Angležem še bolj pomagali, je Roosevelt odstopil Angležem tudi nekaj svojih trgovskih ladij, pri čemer so ga skrivaj vodili povsem imperijalistični nagibi, ki jih sedaj ne more več prikriti. Odkar so tudi Zedinjene države v vojni, se obe velesile na vse moguče načine prizadevata, da bi nadomestile ogromne pomorske izgube, predvsem z gradnjo novih prevoznih ladij in brzih edinic za borbo proti podmornicam. Tako je bitka za Atlantik, ki se upravičeno označuje kot »bitka bitke«, postala tekma med potopitvami in novimi gradnjami.

Tečaji za pouk italijanščine

Zavod za Italijansko kulturo sporoča, da je otvorjeno vpisovanje v petoro tromesečnih tečajev za italijanski jezik in sicer: 1. Prvi tečaj za naprednejše: ponedeljek, sredo in petek od 16. do 17.; 2. prvi tečaj za naprednejše, ponedeljek, sredo in petek od 15. do 16.; 3. prvi tečaj za naprednejše, ponedeljek, sredo in petek od 17. do 18.; 4. drugi tečaj: ponedeljek, sredo in petek od 18. do 19.; razen tega tečaj samo za konverzacijo v torek in petek od 18. do 19.

Zgoraj omenjeni tečaji se bodo začeli v ponedeljek 15. marca in bodo trajali tri mesece. Vpisnina in učnina za vse tromesečni tečaj znaša 35 litr.

Za vsi našteti tečaji se je treba obrniti na sedež zavoda, Napoleonov trg 6/I. (Uradne ure o. s. 12. in od 15. do 18., ob sobotah od 8. do 12.)

Japonsko prodiranje na Kitajskem

Tokio, 11. marca. s. Agencija Domei doznava, da meje pokrajine Hunan, da japonske sile, ki so pričele operacije proti čungkingu, so vzhajajo od Jangceja, postopoma obkrožujejo sovražnika. Zaradi večerjane zasedbe Ovikilova na Jangceju ob meji pokrajini Hunan in Hupen se je moral sovražnik umakniti v gore 40 km severozahodno od Jokova. Umik sovražnika je bil oviralo dejstvo, da so Japonci dosegli Heisampu, 35 km južnovzhodno od Šiova in Sunomukija. Japonske čete naglo napredujejo proti jugu ter so se polastile tudi Kjanputja in tako odrezale umik čungkingu, čet v smeri proti Kangsi.

Pomočnik japonskega vojnega ministra

Tokio, 11. marca. s. General Kyoji Tomi-naga je bil imenovan za pomočnika vojnega ministra namesto generala Kimure.

Bombardiranje železnice in pristanišča v Murmansku

Berlin, 11. marca. s. Iz vojaškega vira se doznava, da je nemško letalstvo p. novo bombardiralo naprave in železnice v Murmansku, kakor tudi mesto in pristanišče, kjer je nastalo hudo razsejanje. Samo v tem obdobju so reči izgubili v silovitih letalskih spopadih 23 letal.

Napad na japonsko bojniško ladjo

Tokio, 11. marca. s. Sovražna podmornica je napadla južnovzhodno od Palaua japonsko bojniško ladjo 3436 tonsko »Danile Maru«. Ladji je kljub temu uspelo prispeti v pristanišče. Napad je bil izvršen pri belem dnevu in znakov Rdečega križa sovražnik nikakor ni mogel spregledati. Sovražnik je s tem prekršil mednarodne konvencije o bojniških ladjah.

Volitve na Danskem

Berlin, 11. marca. s. Volitve na Danskem so po izjavah v pristojnih berlinskih krogih doizkaz odločnega nadaljevanja politike, ki jo je Nemčija pričela od dneva vstopa v nemški čet na Dansk, kar je bil obrambni ukrep pred morebitnimi napadi sovražnika. Od prvega trenutka so na nemški strani izjavljali, da bosta zagotovljena suverenost in ustava države, če se bo danska vlada primerno zadržala. Parlamentarne volitve so potrdile tega načela. Mojk s strani sovražnika kaže, da je bila sovražna propaganda razčarana, ker so bile volitve razpisane, kajti ta propaganda je hotela vedno dokazovati, da nemške okupacijske oblasti zatirajo danski narod, vlado in ustavo.

Kvanci, 9. marca. s. Ves danski tisk objavlja z največjim poudarkom p. glas prestolonaslednika ki vodi državo med točrajno kralja Kristijana. Prestolonaslednik je preglas izdal ob napovedi v tistem dan parlament in senat, ki bodo 23. t. m. in kanali se bo udeležilo nad podlug milijon volivcev.

Nova turška vlada pred parlamentom

Ankara, 11. marca. s. Po navedbah nekaterih turških listov bo ministri predsednik Saradzoglu predstavil novo vlado parlamentu prihodnji ponedeljek, ko bo tudi podal izjavo o vladnem programu.

Pomanjkanje živil v Rusiji

Stockholm, 11. marca. s. Po zadnjih obvestilih je sovjetska vlada poslala angleški vladi poziv, naj Anglija pošlje Rusiji po možnosti takoj žito iz indijskih pokrajin, ker so najboljše Sovjetski zvezi. Kakor se zdi, trpi rusko prebivalstvo lakoto, in vlada ne ve, kako bi odpravila veliko pomanjkanje žita in turščice v deželi. Položaj sovjetske države je katastrofalen. Kruha in krompirja je zelo malo na razpolago. Mesa in maslobo sploh ni. Če bo angleška vlada ugodila sovjetski prošnji za dobavo žita iz Indije, se bo znašla v hudi zadregi, kajti znano je, da je pomanjkanje žita prav v Indiji izredno hudo.

Irski odpor proti Angležem

Lizbona, 12. marca. s. Iz Lizbona se doznava, da je ulstrska policija odtrila pravice IRE (Irske republikanske vojske) za sabotiranje vojnih naporov na Severnem Irskem in pokol policijskih funkcionarjev.

Borba je zelo ostra in Nemčiji niti na misel ne pride, da bi podcenjevala možnosti in trdno voljo sovražnika.

Toda tudi te možnosti sovražnika niso neomejene. Nemška vojna mornarica, ki v vsemi svojimi silami podpira borbo podmornic, se prav dobro zaveda, da z uspehom v tej bitki za tonajo doprinaša odločilni delež h končni zmagi. Dokler se tako zvan »zdrženim narodom« ne bo posrečilo (in verjetnost je v tem pogledu zelo majhna), da bi zmagnali v tej bitki za morja in tonažo, bo njihova oskrba v resni nevarnosti, s tem pa seveda tudi proizvodnja, ki že dolgo čuti pomanjkanje nekaterih najvažnejših surovin. Predvsem pa odvzema ta borba sovražniku možnost, da bi prevzahal s svojim brodograditveno se gradivo in ljudi tja, kjer oboje najbolj rabi. Tako vidimo, da podmorniška vojna stalno slabi sovražnika in njegovo vojno vodstvo, saj mu sproti in ne prestanjo križa vse njegove račune in načrte, dočim ustvarja na drugi strani vse pogoje za končno zmago, kajti poseg podmorniškega orožja v vojno je bistvenega in odločilnega pomena za popolno zmago nad sovražnikom.

Gospodarstvo

Stiska zaradi kositra

Odakar je Japonska zasedla Malajski polotok in Nizozemski Indijo, od koder prihaja 62% vsega kositra, občutijo Zedinjene države vedno hujše pomanjkanje kositra, ki se tudi zdaleka ne da odpraviti s povišanjem proizvodnje v ostalih državah in z ukrepi za štednjo s kositrom. Jugovzhodna Azija je skoraj monopolno obvladala svetovni trg s kositrom. Leta 1940. je znašala v Malaji, Nizozemski Indiji, Siamu in Francoski Indokini proizvodnja kositra 150.000 ton, medtem ko je odpadlo v tem letu na vse ostale države na svetu le 90.000 ton, pri čemer je vpoštevano že občno povečanje proizvodnje v Boliviji, ki je narasla od 25.400 ton v letu 1938 na 38.000 ton v letu 1940. Odakar je Japonska zasedla otočje jugovzhodne Azije, sta Amerika in Anglija navezani izključno na razmeroma majhno proizvodnjo Bolivije, Belgijskega Konga in Nigerije. V teh treh deželah je znašala proizvodnja kositra v letu 1938 nekaj nad 38 tisoč ton, leta 1940. pa okrog 60.000 ton, kar pa zdaleka ne krije najskromnejše potrebe Zedinjenih držav in Anglije, ki sta bili prisiljeni ponovno zvišati ceno, da bi na ta način pripomogli k povečanju proizvodnje.

Tudi če se je ta proizvodnja medtem zvišala na 90.000 ton, krije le dve tretjini normalne potrebe Zedinjenih držav in Anglije. Ne glede na povečano vojno potrebo in potrebo številnih drugih držav. Pri tem je upoštevati še okolnost, da se kositer ne da nadomestiti s drugimi kovinami. Povprečno 50% svetovne proizvodnje kositra gre v normalnih časih za proizvodnjo bele pločevine, iz katere se izdelujejo kletke za konzerve. Nadaljnji 20% se uporablja kot material za spajanje kovin, 10% za izdelovanje zlitin bronu 5% za ležišne zlitine in 5% za izdelovanje raznih tub in stanjola. Zlasti je težavno nadomeščanje kositra v zlitinah za spajanje kovin kar je prisililo Američane, da so pričeli uporabljati neko zlitino svina in srebra. Laže je nadomestiti kositer pri tubah in folijah, in sicer z aluminijem, vendar je ta potrebna razmeroma majhna.

Glede na strukturo potrebne so Zedinjene države posvetile največjo pozornost omejitvi potrebne kositra pri izdelovanju pločevine. Najprej so skušali doseči, da bi se pri izdelovanju bele pločevine uporabljalo manj kositra, kar pa ni prineslo večjega priraka. Bela pločevina se namreč izdeluje tako, da se tanka železna pločevina valkane v kopek tekočega kositra. Z ukrepi za štednjo je uspelo le zmanjšanje potrebne za eno šestino. Zato so morale Zedinjene države bistveno zmanjšati celotno proizvodnjo bele pločevine, in sicer na 1 milijon 350.000 ton nasproti predvojni 4,2 milijona ton. Samo za izdelovanje bele pločevine so Zedinjene države pred vojno potrošile 17.000 do 21.000 ton kositra. Sedaj so pričele v naglici graditi naprave za elektrolitično izdelovanje bele pločevine, ki omogoča, da se pločevina prevleče z mnogo manjšo plastjo kositra, pri čemer znaša prihranek dve tretjini v primeri z melirno izdelovanjem bele pločevine. Seveda pa zahteva ta prenosovna gradnja številnih novih tvev, ki pa ne bodo dosegli v dohodnem času. Ameriški vojni produktijski urad je bil zaradi tega prisiljen vzeti v načrt gradnjo 27 tvev za izdelovanje elektrolitične bele pločevine.

Problem oskrbe s kositrom je za Zedinjene države mnogo težavnejši kakor za Italijo in Nemčijo, kjer že pred vojno ni bilo potrebna konzervir tako velika kakor v Ameriki in so že pred vojno z uspehom nadomestili belo pločevino z navadno pločevino, ki je po posebnem postopku lakirana z umetno smolo. Na drugi strani pa je tehnika novih nadomestnih surovin v Italiji in Nemčiji mnogo bolj napredovala kakor v Ameriki in Angliji. Iz umetnega tvevca, zlasti plastičnih mas so pričeli izdelovati, namesto iz cinka, že več let pred vojno, ko Američanom in Angležem ni prihajalo na misel, la bi mogli kdaj priti v stiske glede dobave kositra.

Gospodarske vesti

= Pridelovanje žita v Evropi. Mednarodni poljedelski urad v Rimu objavlja zanimivo statistiko o pridelovanju žita v Evropi. V zadnjih letih je pridelanje žita v Evropi bilo v vsej Evropi (brez sovjetske Rusije) posejanih z žitom 89 milijonov ha, kar predstavlja skoro 20% celotne površine Evrope in 3/4 za obdelovanje sposobne zemlje. V primeri s petletnim razdobjem pred prvo svetovno vojno je ugotoviti, da se je v severni in srednji Evropi z žitom posejana površina zmanjšala za 9%, med tem ko je v južneevropskih državah narasla za 12%. Na drugi strani pa se opaža splošno naraščanje s pšenico in koruzo posejane površine in precejšnje skrajšanje površine, posejane z ržjo in ovosom.

Natečaj za propagandni turistični plakat

Veliko zanimanje med umetniki — Podrobna navodila

Umetniki v Ljubljani so z velikim zanimanjem vzeli v vednost obvestilo Pokrajinskega poverjenstva za tujski promet o razstavi propagandno-turističnega plakata (lepaka). Stalne pobude za razne natečaje v korist naših umetnikov kažejo blagohotno razumevanje za potrebe ljubljanskih umetnikov. Pripravljen lepak je velikega pomena za turizem, ker morejo barve in predmeti na njem takoj vzbuditi zanimanje in privabiti tuja.

Pokrajnsko poverjenstvo za tujski promet dopolnjuje navodila natečaja v toliko, da morajo biti lepaki 0,62 m široki in 1,00 m visoki. S tem obvestilom so vsi umetniki vabljani, da te mere upoštevajo pri pripravi svojih del. Omejitveno dalje, da znaša znesek k, ga ima razsodišče za nagrado na razpolago 5000 litr.

Podrobnejša navodila so naslednja: Pokrajnsko poverjenstvo za tujski promet priredi razstavo propagandno-turističnih plakatov, ki bo od 12. do 27. junija t. l. v Jakon čevem paviljonu.

Na razstavah lahko sodelujejo vsi umetniki Ljubljanske pokrajine z enim ali več leti, ki pa morajo biti podana učinkovito in razumljivo z umetniškega kakor tudi doznane stališča glede načina življenja ali gleda na pokrajino Ljubljanske pokrajine, tako da je mogoče takoj oblikovati motiv propagandno turističnega pomena.

Kompozicije v barvah, dimenzija 0,62 širine in 1 m višine morajo biti priprav-

= Iz italijanskega gospodarstva. Upravni odbor zavoda Banco di Roma je odobril bilanco za preteklo leto, ki zaznamuje 21,2 milijona lir čistega dobička (prejšnje leto 19,8). Zavod bo plačal 4% dividendo in bo znesek 3 milijone lir dodeljen rezervam, ki bodo s tem narasle na 64 milijonov lir. Podjetje kovinske industrije Franco Tosi v Milanu bo zvišalo glavnico od 91 na 135 milijonov lir. — Družba Snia Viscosa v Milanu bo za preteklo leto plačala nespremenjeno 11% dividendo na glavnico, ki je bila leta 1941. povišana od 700 na 1050 milijonov lir.

= Omejitev potrošnje fotografskega materiala v Nemčiji. Po odredbi nemškega državnega urada za kemijo se v bodoče fotografski filmi, plošče in papirji s takojšnjo veljavnostjo ne smejo prodajati ali trošiti za nepotrebne namene. Prav tako je obrtno razvijanje plošč in filmov ter kopiranje plošč in filmov za nepotrebne namene prepovedano. Z isto odredbo je državni urad za kemijo izdal prepoved izdelovanja, razpustitve, premočitve iz voska, raket žabic in sličnih predmetov ter številnih parfumerijskih in lepilnih izdelkov z izjemo zobnih past, otroškega pudra, past za parkete in sličnih izdelkov. Sveče se ne smejo uporabljati za razsvetljavo v lokalih in gostinskih obratih in se v ta namen tudi ne smejo prodajati. Izvzet je le primer zaslede razsvetljave, kadar odpo-ve električni tok.

= Izredno obilna turška letina bombaža. Iz Ankare poročajo, da je bila po uradni cenitvi turškega gospodarskega ministrstva letinska letina bombaža v Turčiji za 50% večja nego v prejšnjem letu. Pridelke je namreč dosegel 183.900 bal nasproti 127.100 balam v prejšnjem letu. Pri tem se je površina nasadov povečala od 172.400 na 182.000 ha. Z naglim razvojem proizvodnje bombaža v Turčiji se je v zadnjih letih močno razvila tudi turška tekstilna industrija.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 13. marca, ob 17.30: Mirandolina.

Red B. Nedelja, 14. marca, ob 16: Hamlet. Izven. Cene od 15 litr navzdol. 100 predstav.

Ponedeljek, 15. marca: Zaprto.

C. Goldini: »Mirandolina«. Komedija v treh dejanjih. Osebe: vitez R. pafreda — Jan, markiz Ferlipopoli — Gregorin, grof Albafiorita — Verdo-ik, Mirandolina, krmarica — Danilova, Hortenzija in Dejanira, gledališki igralci — Gabrijelčeva in V. Juvanovca, Fabricej, natak — Gorinsk, vitezov sluga — Benedič, grofov sluga — Podgoršek. Dogaja se v Mirandolini kmeti. — Režiser: J. Kovič, scenograf: inž. E. Franz.

100. predstava Shakespearejeve tragedije Hamlet. V nedeljo ob 19.30 in Drami 100. repriza »Hamleta«, ki ga bo uprizorilo naše gledališče od leta 1921. Od tega leta dalje je vsako sezono do leta 1928. dosegla v Cankarjevem prevodu in prof. Sestovi režiji 50 predstav. Leta 1933. in naslednjo sezono je imela v novem Zupancičevem prevodu in režiji C. Debeveca 13 repriz, v letu 1939-40. zopet v Sestovi režiji 14 predstav in v sezoni 1941-42 v dr. Kreftovi režiji 25 predstav. Hamleta so igrali na našem odru: Zvonimir Rogoz, Ciril Debevec, Emil Kralj in Slavko Jan. Gostovali so v tej vlogi tudi ruski igralci Elsk in član Narodnega divadla iz Prage Koubert. — V naslednji predstavi bo igral naslovno vlogo Slavko Jan. Nov bo Tiran kot Laert. Ostala zasedba glavnih vlog: Kralj — Levart, kraljica — Danilova, Ofe-lija — V. Juvanovca, Polonij — Cesar.

OPERA

Sobota, 13. marca, ob 17: Evgenij Onegin.

Izven. Cene od 28 litr navzdol. Nedelja, 14. marca, ob 14: Princiska in zmaž. Mladinska opereta. Izven. Cene od 20 litr navzdol.

ob 17: Zemlja smehljaja. Opereta. Izven. Cene od 28 litr navzdol.

P. I. Čačkovski: »Evgenij Onegin«. Opera v 7 slikah. Osebe: Larina-Poličeva. Tatjana-Vidaljeva, Olga-Golobova, Filipjevna-Stritarjeva, Ivan-Janko, Lenski-Čulen, knez Gremim-Lupša, stotnik-Skabar, Zarecki-Dolnicor, Triquet-B. Sancin, Gillet-Mench. Dirigent: N. Štrifot, režija in scena C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

Ijene za takojšnjo reprodukcijo za tisk in barve.

Oni, ki želijo sodelovati pri razstavi, morajo sporočiti svoj pristop Pokrajinskemu poverjenstvu za tujski promet Ljubljana. Gledališča 11. do 20. maja z označbo stila del in naziva motivov, ki bodo predloženi.

Dela morajo biti poslana v Jakopičev paviljon v roku, ki bo šele določen. Na hrbtni mraz nositi plakati osebne podatke tekmovalca, naziv motiva in ev. prodajno ceno. Razsodišče, sestavljeno iz treh članov, Pokrajinskega poverjenstva za tujski promet, Zdrženja umetnikov in profesoristov, bo popreje pregledalo in nepristransko izbralo odgovarjajoča dela, ki se bodo tudi nagradila. Odločitev razsodišča so neizpodbittne.

E. Josin:

Stara Ljubljana

XVIII.

Ljubljana je imela malo

zdravnikov

V mojih meseca avgusta objavljenih spominih sem povedal, da je Ljubljana imela pred 70. leti zelo malo zdravnikov.

Spominjam se na naslednje:

Dr. Fran Fux se je rodil leta 1822. v Steverju in umrl je v Ljubljani leta 1892. V Ljubljano je prišel leta 1854., vodil je v deželni bolnici okulistični oddelek, pozneje pa kirurški. Bil je zdravnik stare šole, v mestu dobro znan, ker je imel tudi privatno prakso. Ko je prišel v ponedeljek jutro, v bolnico, so ga čakali že razni pacienti, med njimi tudi veliko fantov iz ljubljanske okolice z obvezanimi glavami ali rokami. Nagovoril jih je: »Kje ste se pa večeraj tepli?« Ko je bil nekaj let vdovec, se je še enkrat oženil. Vzel je staro Strelbo, vdovo po tovarnarju, ki je imel trgovski lokal do ljubljanskega potresa v špitalski, pozneje pa v Stritarjevi ulici.

Dr. I. Mader je dolgo let ordiniral v Ljubljani; bil je menda ljubljčanec, tih mož, ki pri ordinacijah ni veliko govoril. Stanoval in ordiniral je v hiši tovarnarja Naglasa na Turjaškem trgu. Bil je dober in rečeveč. Oženjen ni bil ter je zapustil svoje premoženje, ki pa ni bilo ravno veliko, v humanitarne namene. Mož je umrl pred 50 leti in njegovega pogreba se je udeležilo veliko ljudi.

Dr. Jozef Derč se je rodil kot sin preužitkarja v Selu leta 1846. in umrl 1. 1907 v Ljubljani. Bil je veliko let zdravnik v tobačni tovarni. Njegov sin dr. Bogdan Derč je primarij v otroški bolnici.

Dr. Viljem Kovac se je rodil leta 1830 v Ljubljani, umrl je pa leta 1888. v Trebnju. V Ljubljani je bil zdravnik od leta 1872. leta 1875. pa je postal mestni fizik. Dr. Alojzij Valenta plem. Marchturn je bil primarij porodniškega oddelka pri deželni bolnici ter nekaj časa tudi ravnatelj; vodil je tudi babiško šolo. Stanoval je v svoji hiši na Cankarjevem nabrežju, kjer je tudi popoldne privatno ordiniral. Valenta je imel dva sina: starejši sin je bil na realni nekaj let moj šolelec. Bil je lep fant, a v četrtem razredu je nenadoma umrl na zavratni bolezn. Mlajši sin je postal zdravnik, očetov naslednik v bolnici. Ljubljancem je bil dobro znan; damam, ker so hodile k njemu v ordinacijo, gospodom pa, ker je imel navado hoditi zvečer v gostilne. Nesrečniku se je omračil um ter je izvršil samomor. — Neka ženska je prišla k mlademur dr. Valentu v ordinacijo ter mu tožila, da je bolna in naj jo preišče. Po preiskavi pravi dr. Valenta:

«Sinčaka boste dobili.»

Prestrašena ženska pa pravi: »Gospod doktor, saj to ni mogoče, ker je moj mož v Ameriki. To me nič ne briga, kje je, saj je res prišel sinček na svet, ne vem. — Stari dr. Valenta je imel dve lepi hčeri. Starejša se je poročila z zasebnikom Maličem, postala pa je kmalu vdova ter se potem zopet omožila z grofom Paumgartenom iz znane Paumgartnovke rodbine, ki je imela grad na Fužinah pri Ljubljani. Mlajša hči Ema pa se je poročila z grofom E. Auerspergom.

Dr. Josip Dornig se je rodil v Triestu leta 1850. Bil je primarij v deželni bolnici od leta 1861.—1892. na dermatološko venerološkem oddelku. Nato se je preselil kot ravnatelj bolnice v Salzburg; njegova žena je bila hči trgovca in hišnega posestnika M. Kastnerja. Umrl je v Salzburgu leta 1913.

Dr. Vinko Gregorič se je rodil v Ljubljani leta 1857.; postal je naslednik Dorniga v deželni bolnici in bil tudi ravnatelj bolnice. Ordiniral je tudi doma v svoji hiši na Resljevi cesti. Njegova vdova, rojena Lenarčičeva živi v Ljubljani. Dr. Gregorič se je udeleževal tudi na političnem polju, bil je deželni poslanec in tudi predsednik Mestne hranilnice.

Dr. Karl Bleiweis-Trstenički se je rodil na Dunaju leta 1834. kot sin dr. Janeza Bleiweisa; umrl je leta 1909. v Ljubljani. Po dovršenih študijah je služil najprej v Triestu, potem v Ljubljani, šel kot zdravnik za nekaj časa v Kranj, nato se vrnil v Ljubljano, postal je primarij in pozneje tudi vodja deželne bolnice in blaznice. Njegova soproga je bila hči dr. Kosa, zdravnika in posestnika v Ljubljani. Dr. Bleiweis je bil svak dr. Valentina Zarnika. Bil

je tudi politik, postal je občinski svetnik in deželni poslanec leta 1882 do 1889.

Dr. Ljudevit Jenko je bil priznan okulist, ordiniral je na svojem domu; stanoval je pred potresom v mestni hiši meščanske imovine, potem pa na Jurčičevem trgu. Dr. Jenko kakor tudi njegova soproga rojena Lenčec z Laverce sta bila navdušena Slovana; poučevala sta privatno na domu svoje znanke ručino.

Dr. Pfeiffer je bil v Ljubljani kot zdravnik prav dobro znan. Stanoval je kot že star mož v neki hiši Pred škofijo. Bil je draben možček ter je hitro hodil po cestah.

Dr. Eisl je bil zdravnik pri južni železnici; imel je veliko posestvo na Poljanski cesti, tam kjer stoji sedaj gimnazija, zavetišče Josefinum. Eisl je imel hčer, ki se je omožila z Del Cotom, bivšim vladnim uradnikom, k je pozneje šel v pokoj kot okrajni glavar ter po svetovni vojni umrl. Del Cot je prodal in parceliral posestvo ter so tamkaj nastale razne ulice in hiše. Del Cot je bil zadnji predsednik avstrijskega Rdečega križa.

Dr. Friderik Keesbacher je bil primarij v deželni bolnici in je umrl v Ljubljani leta 1895.

Kljunači so tu

Kljunač je selivec, dasi ostanejo posamezni tudi čez zimo pri nas in celo mnogo više na severu, kakor na obali Norveške in Južne Švedske. Največ jih ostaja čez zimo na Irskem, ki je sploh obljubljena dežela kljunačev in kozic. Tu je namreč mnogo izvirov, ki nikdar ne zamrznejo in kjer zato nikdar ne zmanjka potrebne hrane.

Večina prezime kljunači v Egiptu, v Abesiniji, v Armeniji, Kurdistanu, Siriji, Arabiji, Perziji itd. Na pomlad se vračajo na sever, od koder se selijo v zimovališča na jesen.

Potujejo ponoči in najraje ob dežju. Pri ugodnem vetru prelete v eni noči 400—500 km, pri neugodnih vetrovih napravijo komaj 40—50 km. Lete posamič, v parih ali v majhnih jatah.

V svojem življenju sem le enkrat naletel na jato selečih se kljunačev. Bilo je na vrhni duš dan. Prejšnje dni je bilo v vode so bile narasle. Popoldne okrog treh sem prišel na jugovzhodni rob malega gozdiča pod zapuščenim minom pred št. Jakobom ob Savi. Pred psom se je začel dvigati kljunač za kljunačem, da nisem znal, na katerega bi streljal. Prepolnil sem jih najmanj dvajset. Da bi bil plen večji, sem šel po lovskega čuvaja. Ni ga bilo doma. Zato sem naročil, naj me počaka drugo jutro. Preiskala nisva le omenjenega gozdiča, ampak ves prod pod št. Jakobom in Nadgorico, a našla nisva niti enega kljunača. Odnosila jih je noč.

Kdaj prilete kljunači k nam?

Pri spomladanski selitvi prihajajo kljunači k nam okrog sv. Jožefa. Do srede aprila izginejo na sever raznih redkih parov, ki gnezdijo pri nas. Pred dvema desetletjema sem skušal zajeti pomladanski življenje kljunačev pri nas s temi spominski stih: reminiscere — za slokami potrudite se; oculi — sporelet se že vrši; lactare — polne so jih bare; judica — nam jih še da; palmarum — tralarum; quismodo geniti — pustite sloke gnezdit.

Toda cerkvene nedelje reminiscere, oculi itd. zavisi od Velike noči in niso vsako leto ob istem času. Zato nimajo navedeni spominski stih za lovca praktične vrednosti. Naši preprosti lovci večjejo pomladanski prihod kljunačev na polovico marčne lune.

Na jesen se selijo kljunači skozi naše kraje od srede oktobra tja prek Vseh svetih. Vsako leto ni selitev enako številna, kar zavisi veliko od vremenskih prilik.

Naj bo pa slaba ali dobra, lovca zavre ob njej kri.

Na pomladnem spreletu

Stojim ob kapelici sv. Janeza Nepomuka. Kazalec drži čez usta, kakor bi mi hotel

reči: »Zadrž se mirno in glej, da se boš čim manj videl! Če te zagleda kljunač, napravi po bliskovo v zraku ostro kljuko, da še sprožil ne boš. Krijem te dobro, ne da bi te oviral pri streljanju.«

Pred menoj se bell cesta, onkraj nje leže močvirnat travnik, ki obkrožujejo borov in smrekov gozd. S travnikov se vzdigujejo jelševje meje ali posamezni jelševi grmi. Za menoj se razteza ozek pas njiv, za njimi vijejo v čisti pomladni zrak gole veje hrasti in buke, pod katerimi krvavi resje.

Večer je mil. Z bližnjega vrha žvrgoli kos svojo večernico. Sonce že zahaja, a še se dobro razločujejo vrhovi in veje dreves v tistem pomladnem zraku, ki se mrači.

V bližnji cerkvi zazvonijo zdramarijo. Kakor da bi jo med drevjem umirajoči glasovi zvona priklicali, se pojavi v daljavi nad gozdom pika. Komaj je preteklo nekaj sekund, kar sem jo zagledal, že hušne mimo mene kot senca kljunač. Stojim na dobrem mestu, a prepočasem sem.

Komaj ugotovim to, začujem nad gozdnim robom kvor, kvor, kvor-pisp. Na tristo metrov zagledam kljunača, ki se oglaš.

Z neverjetno hitrostjo priplava naravnost nadme. Dva poka zagrmita naglo. Kljunač se zamaje na stran, nato se požene navzgor in pade proti tlem. Že mi vzvalovo srce v veselju, da sem ga snel z večernega neba, ko se vzdigne čez jelševje mejo in mi izgine izpred oči.

Ptičar, ki mi leži mirno ob svetnikovih nogah, me ošine z vprašujočim pogledom. Hitro nabašem puško in napeto čakam. Še jeziti se ne utegnem nase. Kmalu začujem iznova kvor, kvor-ppsp. Preden zagledam kljunača, utihne glas. Skoro nato zapazim, da se zaganjata v vijugastem letu v strmih obratih navzgor in navzdol kljunača drug v drugega. Z dolgima kljunoma se napadeta in se oglašata z ostrim gog, gog. Letita skoro nad vrhovi dreves, vendar se mi zdita visoko. Ta optična prevara bi me kmalu zapeljala, da bi ne streljal, če bi se naglo ne domislil, da je drevje le kakih 15—20 metrov visoko. Na strel pade eden od kljunačev skoro navpično z zaprtimi peruti na tla. Za drugi strel sem bil prepozen.

Konec spreleta

Minilo je že deset minut od začetka spreleta, a še vedno čakam.

Trajanje spreleta zavisi od zemljepisne lege kraja. Pri nas traja največ dvajset minut. Čim južneje leži kraj, tem manj časa traja sprelet, ker se mrak hitro umakne temi. Na severu, kjer se poleti niti prav ne stemni, traja sprelet tudi dve uri.

Kako dolgo traja sprelet, zavisi tudi od tega, ali se vzdignejo kljunači naglo drug za drugim in ali napravijo svojo pot le enkrat ali dva-ali trikrat. Na spreletu vidim torej lahko enega in istega kljunača dvajset trikrat. Sprelet kljunačev ob pomladnih (na severu tudi poletnih) večerih je v neposredni zvezi z njihovo biologijo ter spada k njihovemu ženitovanju.

Kljunač se rad spreleta ob grebenih, ob robovih gozdov, ob potokih in tudi ob potih. Kjer ima mir, se ne ozira niti na ljudi niti na živali. Ne spreleta se rad na širokih ravninah. Čez predele, ki mu za sprelet posebno ugajajo, leta po raznolikih vijugah in z doslednostjo kakor po načrtu. Pri tem nanavi pot 10—15 km ali še več.

Spreletajo se samo samci. Razume se, da poleti tudi samica zvečer, in sicer za hrano,

Ogromna večina oglaševalcev se obrača na »Jutrov« oglasni oddelek!

Fronte tunisino: per il rifornimento alle nostre truppe operanti vengono anche organizzate, con il concorso della popolazione indigena, colonne camellate — S tuniskega bojišča: za oskrbo italijanskih operirajočih čet se ob sodelovanju domačinov organizirajo kolone z velblodi

toda leti le nekoliko metrov nad zemljo in se ne oglaš.

Ko sem o tem mislil, se je malone stemnilo. Noben kljunač ni bil več priletel. Poklical sem psa in mu zapovedal prinesiti padlega kljunača. Ker strel kljunača večkrat le omami, sem spremljal psa z napeto puško. Tokrat je bil kljunač mrtev.

Za lov na večernem spreletu je dober pasji donašalec potreben, ker sam težko najde vsakega padlega kljunača, ki ga prikriva nezaznatna barva.

Lov s ptičarjem

Mokra tla, porasla z jelševjem in mladim lesom. Glist je torej dosti, da se morajo počutiti kljunači dobro.

Drevje je skoro gol. Odpadlo listje šušti po tleh.

Vreme je milo, nebo deloma oblačno. Ob takem vremenu ne drže kljunači. Boljše je hladno vreme pri jasnem nebu. Vobče pa pomeni vreme pri lovu kljunačev malo. Nekateri kljunači drže prav tako slabo ali dobro pri toplem, suhem vremenu kot pri dežju in vetru. Za lovca je seveda suho vreme boljše, da ne hodi premočen po grmovju.

Ker kljunači zelo dobro slišijo, stopam kolikor mogoče tiho za psom, in mi mora na kratko iskati. Čez domet puške ga ne puščam. Puško nosim pokonci, da bi jo kljub grmovju lahko in hitro nameril v vsako smer.

Pes še ni dobro zavil v jelševje, ko je zafrotalo. Med visokim drevjem, rastočim za jelševjem, sem se videl izginiti senco.

Dah kljunača je zapeljal psa, da je pričel repkati in naglo iskati. Pri tem je prepolnil drugega kljunača, ne da bi se tega zavedel. Niti niti ni slišal ga ni. Jaz sem čul le njegov vzlet.

Moral sem psa poklicati in ga umiriti. Tla so bila na več krajih polita z rumenastobelimi iztrebki kljunačev. Iskal sem torej na pravem mestu.

S psom se vijeja skozi jelševje in trnje. Pozor, pes stoji! Previdno se pripravljam travl. Obseva jo sonce, ki se je prikrvalo skozi pretrgane oblake. Nič ne vzleti. Sonce približam. Pes gleda nepremično proti nizki dene dolgokljunemu ptiču dobro. Zato drži.

Prestopim se, da bi laže streljal. Tlesk s peruti, istočasno pa prhneta skoro navpično kljunača — gotovo parček —, se požene v loku čez grm in se v krivuljah izgubita v neverjetno hitrostjo med obršami drevja, ki mi ju prikrijejo, preden morem sprožiti. Vem sicer iz izkušnje, da je trenutek, ko kljunač pri vsej svoji letalni hitrosti v zraku tako rekoč miruje, vendar sem prepočasen v sklepu in dejanju.

Da niti izpahl nistem, me je poparilo. Ko bi bil pes kolikaj kriv, bi moral to najbrž čutiti.

Tako pa je najbolje, da grem za kljunačema, saj se prepojen kljunač rad kmalu spusti, četudi ne vedno. Včasih se celo vrne v loku na staro mesto ali vsaj v bližino.

Res najdeva s psom enega od kljunačev, a zletel je, komaj je pes obstal.

Drugega ali nisva našla ali se je vzdignil, ne da bi bila to opazila.

Kraj je sicer za kljunače dober, a meje

te dobrote so ozke. Zato se bo treba potruditi, da ne pridem prazen domov.

Delo ni za psa lahko, ker čepi kljunač podnevi na mestu, v jutranjih urah pa le malo prehodi, ker bode za glistami na majhnem prostoru. Njegova sled ni torej razprežena.

Med redko rastočimi borovci, kjer sem se kljunača najmanj nadejal, obstoji pes. Ker ni bilo pravega kritja, se je kljunač najbrž zanašal na varovalno barvo svojega rjastega perja. Stal sem že vstric psa, ko se je kljunač kot sova zazibal v zraku in skoro vodoravno odplaval. Morda je bil od dolge nočne poti utrujen.

Strel je bil lahek. Kljunačevo življenje je itak mehko in zadostuje, da ga prime par zrn št. 10 ali 12.

Čez nekaj časa pes ponovno obstoji. Ko pridem blizu, se vzdigne kljunač za nekoliko pedit in se spusti že nekaj metrov naprej na tla. Ali je ranjen? Stopim bliže, a tu mi odleti tako nizko in spretno, da sem bil prekratke.

Še enkrat mi je pes dobro stal. To pot so ždeli v majhni razdalji drug od drugega trije kljunači, najbrž samica z dvema častilcem. Vzleteli so hkrati, a vsak v svojo smer. Sklatal sem enega. Posebno urni letalci se mi niso zdeli. Morda so bili mladi, kajti v letalski spretnosti je med mladimi in starimi kljunači precejšnja razlika.

In lov z genjači

Na jesen in na pomlad (kjer ni spomladanski lov prepovedan) love kljunače tudi z genjači. Ti jih pošlajo bijoč po grmovju s palicami ali pa raglajoč z ragljami, s kakršnimi ropotajo naši otroci na veliki tedeh.

Ta način lova ni tako raznolik kot lov s ptičarjem, zahteva pa enako okretost, naglost in dobro roko, kajti kljunača zadeti je umetnost. Lahko je zadovoljen, kdo pobere na tri strele enega.

Ob Prutu v Bukovini se mi je na kljunačem lovu z genjači topipetilo: na strel se mi je spustil kljunač na tla in oblezel blizu mene na trebuhu, kakor da bi bil ranjen. Dobro sem ga videl. Z glavo je bil obrnjen proti meni, bodec (viržinka pravijo naši ljudje kljunačevemu kljunu) je nagnil k prsim. Z debelimi očmi me je mirno gledal.

Šel sem, da ga pobere. Ko se mu približam na tri korake, se zasusče, da mi je kazal zadnjico. Nagnil sem se, da bi ga prijel, tedaj pa je sfrčal. Mislim, da se nisva nikdar več videla.

Kljunaču stoji rjavo oko visoko v okrogli glavi in je precej nazaj pomaknjeno, da se zdi, da ima dolg obraz (ptič z dolgim obrazom). Uverjen sem, da je bil ob pravkar omenjeni priliki moj obraz daljši kot njegov.

Klicanje s piščalko

Na švedskem, norveškem in nemškem ključjo ali privabljajo kljunače zvečer za časa paritve tudi s piščalkami, s katerimi posnemajo glas psp. Jaz tega še nisem poskušal in tudi ne bom, ker si ne morem misliti, da bi mi nudilo to psikanje toliko čara kot čakanje na spreletu ali lov z dobro izolanim ptičarjem.

Dr. J. L.

KULTURNI PREGLED

Prof. Saša Šantel

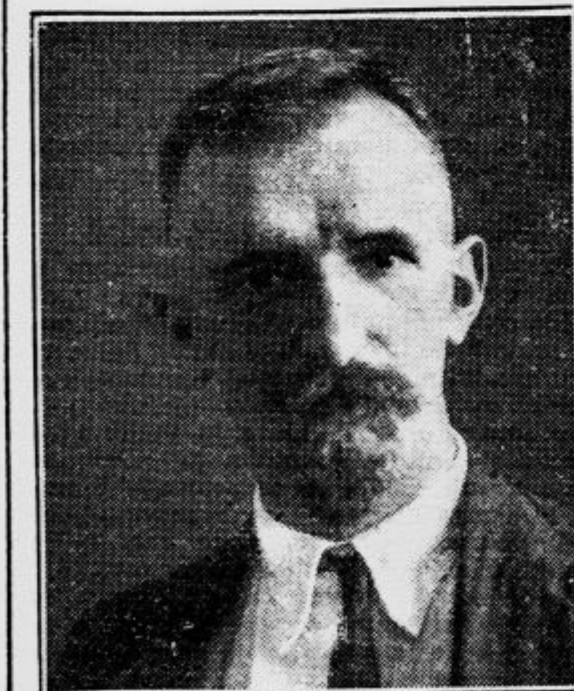
Ob šestdesetletnici

Dne 15. t. m. praznuje šestdesetletnico slikar in skladatelj prof. Saša Šantel. Prireditve retrospektivne razstave v Jakopičevem paviljonu, izvajanje jubilatove Suite za godalni orkester na ponedeljskem koncertu, priprave za kmalnoro večer njegovih skladb — to so znaki, ki kažejo, da se njegov življenjski jubilej tiče naše javnosti. Kako tudi ne, saj priznavamo v njem enega izmed pomembnih in značilnih kulturnih delavcev. Ze sama združenost slikarstva in muzike je vtisnila Šantlovi osebnosti izredno, tudi drugod redko značilnost in bo omogočila bodočemu proučevalcu njegovega dela zanimive primerjave. Več kakor trideset let se že udeležuje prof. Saša Šantel v našem umetniškem življenju. Mnogostranost njegovega dela razdeljenega v dvoje področji, ki sta težko dostopni enemu samemu proučevalskemu in kritičnemu pogledu, z druge strani pa njegova osebna skromnost, ki sta ji bliža delo in zatijše zasebnega življenja kakor pa hrup javnega življenja — to je krivo, da celotni oeuvre prof. Saše Šantla ni še bil zadosti pregledan in ocenjen. Nedvomno bi dala njegova šestdesetletnica izpodbudo za tako bilanco saj bo že sama retrospektivna razstava odprla doslej odniven pogled na njegov slikarski in grafični razvoj, čigar posledice smo dobivali doslej bolj kot fragmente kakor kot celot.

Upoštevajoč obe umetniški poluti Šantlove osebnosti, slikarstvo in glasbo ne smemo pozabiti še njegove umetniško-publicistične in kritične dejavnosti, zakaj prof. Šantel je rad zasakal pero, če je bilo treba seznaniti občinstvo s kakim zanimivim pojavom ali spregovoriti k splošnim in podrobnim vprašanjem slovenskega umetniškega življenja.

Tako se nam na tem časovnem razpotju njegovega dela — razpotju, ki pomeni, kakor upa-

mo, vsaj še desetletje intenzivnejšega dela, odpirajo pogledi v življenje, o katerem lahko rečemo, da je bilo notranje bogato, na zunaj pa rodovitno za vso našo umetniško kulturo. Na

dosedanji poti si je naš ugledni šestdesetletnik nabral toliko umetniške izkušnosti, da utegne prav v novem, najzrelejšem desetletju človeškega tvorčnega življenja, prepevati še marsikatero novo potozo k dosedanjemu profilu svoje značilne umetniške in človeške osebnosti.

Saša Šantel se je rodil 15. marca 1883 v Gorizi, kjer je bil njegov oče profesor fizike in

matematike, mati pa se je bavila s slikarstvom. Materin vpliv in delež pri oblikovanju tistega duševnega sveta, ki iz njega človek nekako zajema vse življenje je utegnil biti v tej rodbini posebno močan. Otroci so rasli v ozračju slikarstva in muzike. Dve sestr, Avgusta in Henrijeta, sta se posvetili slikarstvu in se pripravili na akademijah za tisto ugledno mesto, ki sta ga pozneje zavzele v slovenski upodablajoči umetnosti. Saša Šantel je kot gimnazijski abiturient stal pred izbiro, ali naj se odloči za glasbo ali za slikarstvo, zakaj oboje ga je enako mikalo, v obeh umetnostih je njegova prirojena nadarjenost zaslušla svoje življenjsko poslanstvo. Odločil se je naključje: prav tadaj je bila razpisana štipendija za posebno, avstrijskemu muzeju na Dunaju priključeno slikarsko šolo, ki je vzgajala proforski naraščaj za srednje šole. Saša Šantel je štipendijo dobil in je začel skupaj s 25 tovariši iz vse tedanje monarhijske študijske slikarstvo in grafiko. V tej šoli, ki jo je vodil prof. Kenner in iz katere je izšlo več odličnih slikarjev so se vadi predvsem v aktu in v raznih grafičnih tehnikah. L. 1913 je Saša Šantel obiskal še Broekhoffovo grafično šolo v Monakovem. Za časa dunajskih študij je bil vpisan tudi na filozofski fakulteti kjer je zlasti poslušal predavanja iz umetnostne zgodovine, zasebno pa se je ves čas bavil z glasbo. Po dovršenih študijah je bil profesor na raznih srednjih šolah, dokler se ni stalno naselil v Ljubljani, kjer je še danes nastavljen na Srednji tehniški šoli kot eden najuglednejših profesorjev tega velikega učnega zavoda. Na njem uvaja učence predvsem v dekorativno slikarstvo.

V javnosti se je prof. Saša Šantel uveljavil najprej kot grafik in knjižni ilustrator. Poleg nekaterih manjših reči so najbolj opazne na njegov grafični talent odlične ilustracije v Matični izdaji povesti Vladimirja Nazora »Veli Jože«. Kdor je kdaj videl to knjižo, so mu ostale v živem spominu tudi njegove ilustracije kar je pri tako ilustriranih knjigah

le redka odlika, saj so ilustracije v največ primerh samo nekaj nameček, lepota izpopolnjen, niso pa organsko včlenjene v vsebino in čuha knjige kotor so prav v Šantlovem primeru. Pozneje je Šantel še zelo srečno ilustriral Meškove mladnske povesti »Mladim srecem« in nekatere druge knjige. Grafično udejstvovanje ga je postavilo na enega prvih mest med slovenskimi grafikmi ter je pokazal v tem pogledu tudi organizatorčno dejalnost; sodeloval je pri raznih akcijah, posebej se razstavah naših grafikov v Sloveniji in ostalih delih prejšnje države, prav kakor v izomstvu. Njegova grafična dela so se stalno pojavljala na znanih razstavah »Cvijete Zuzorić« v Beogradu, v slikarstvu je opozoril nase kot krajinar, izdelal pa je tudi vrsto etnografsko zanimivih slik (narodne noče iz raznih naših krajev), ki so se v razglednikih izdajah pridobile široko pozornost. Razstavljaj je na vseh skupnih razstavah v Ljubljani. Posebej je priredil razstavo v Jakopičevem paviljonu skupaj z dvema tovarišema iz »Vesne«, dalje v raznih večjih mestih bivše Jugoslavije, pa v Dresdenu, Fiumi (1925, 1927) in Firenzi (1927). V Madridu, Bruxellesu, Varavi, Londonu itd. Leta 1936 je dovršil za malo dvereno Filharmonično družbo znano slogo »Slovenski glasbeniki«, potem ko je bil že nekaj let prej naslikal za Glasbeno Matico okrog 140 portretov slovenskih glasbenikov od Trubarja, Sladkoina in Galluša-Petelina do najnovejših skladateljev. Solsko delo ga je tudi v prejšnjih letih nekoliko omejevalo, tako da se je bavil bolj z grafikom kakor s slikarstvom, zlasti s slikanjem v naravi; grafika mu je tudi v zadnjem času prav pri srcu, posebej se radiance, katerih tehnika mu vzbuja posebno znanje in veselje. S svojim dolgoletnim delom, posebej se z mirmo »rezo, k stvarnosti nagnjeno osebnostjo ter veliko izobrazbo si je prof. Šantel pri dobil v umetniških krogih ugleden položaj. Od leta 1939 do danes je predsednik Društva slovenskih likovnih umetnikov, potem ko mu je bil dolga leta tajnik ali blagajnik, v Na-

rodni galeriji pa deluje skoraj že deset let kot tajnik.

Nadaljnji del Šantlovega udejstvovanja na področju likovne umetnosti obsega publicistično-kritično delavnost. Od članov, ki jih je objavil še kot mlad mož v »Napredni misli« (1912) in v »Vedi« (1914), obravnavajoč našo umetnost, posebej še grafiko, ali pa — kakor v »Vedi« — muziko barv, pa do najnovejših sestavkov o posameznih razstavah je poteklo iz prof. Šantlovega peresa večje število poučnih člankov. Življenjepisov, študij, kritik in poročil. Tako je leta 1927 priobčil v mesečniku »Domači prijatelj« članke o batok-tehniku, leta 1929 je isti časopis objavil njegove članke o Gaspariju, Rajku in Mirku Subicu, Jaru Hibernu itd., leta 1930 o Srebrnih razstavah, o Koširju i dr. V Izvestjih Srebrne tehnike šole je pisal med drugim o prof. Repiču, sestavljal je razpravo o izvoru kočevske narodne noče in spisal za »Jutro«, kjer je nekaj časa redno poročal o razstavah, mnogo poročil in ocen o umetniških aktualnostih. Kritike prof. Šantla je vedno odklovalno simpatično prazadevanje po kar moči objektivni sodbi miren odnos nsproti vsem potovarom, osebnopravičnost in uglajenost izraza; v tem je bil pravi posredovalec med umetniki in občinstvom dober svetovalec in zanečljiv vodnik v svetu lepega in vzvišenega. Kot osebno plemenit in pošten človek je vse umetnike pa naj se je strinjal z njihovimi težnjami ali ne, ob-

K članku »Se o naših jezikovnih zadevah«. V mojem člančiču dne 12. t. m. je pomota, ki kvari smisel tako, da stavek nima pomena. Tiskano je: »Poleg težkega zrnja je na grmu mnogo lahkega in zakrmelega...«. Seveda bi moralo tam stati: »... zrnja na grmu...«. — Zanim'vo je, da se je v tropskih pisarjev sedaj vrnil tudi sam škrt, dokaz, da je zanimanje za »Slovensko Redosejo« tako splošno, da bo res treba — začeti z delom po načrtu.

Vinko Gaberski.

Kronika

IZ LJUBLJANE

* Časni komisar svetovne razstave v Rimu. S Kraljevim dekretom je bil grof Vittorio Cini imenovan za častnega generalnega komisarja svetovne razstave v Rimu.

* Palača San Giorgio v Genovi bo obnovljena. Konec februarja se je v Genovi sestala glavna skupščina avtonomnega delavskega pristanišča ter je pod predstvom generala Pasciua sklenila, da se mora palača San Giorgio čimprej obnoviti v prejšnji obliki in značilnosti. Za obnovitvena dela je že določenih 120 milijonov lir.

* Razstava o »Faltstaffe« v Milanu. V prostorih milanske »Scale«, kjer so pred 40 leti prvič vpriporili Verdijevo opero »Faltstaffe«, so nedavno otvorili razstavo, ki prikazuje lastnoroden rokopiš Verdijeve opere, večjo bibliografsko zbirko, ki se nanaša na to delo ter kolekcijo scenarije in načrtov za kostume, ki so bili uporabljeni za premiero »Faltstaffe« pred pol stoletjem.

* Predavanje univ. prof. Maksa Samca v Rimu. Italijanski listi beležijo, da je prof. Maks Samec, profesor ljubljanske univerze, imel strokovno predavanje v višjem zdravstvenem zavodu v Rimu. Govoril je o splošnih amida s posebnim oziranjem na njegovo sestavo. Voditelj zavoda Eksc. Marotta, ki je predstavil predavatelja občinstvu, je ocenil znanstveno vrednost predavanja ter zaključil z opombo, da je bilo predavanje prof. Samca najbolj izčrpno predavanje, ki si ga je mogoče zamisliti o imenovanem predmetu.

* Kulturni film o jami v Postumli. V italijanskih kinematografih predvajajo sedaj kulturni film, ki prikazuje lepote podzemske jame v Postumli. Film je tako prirejen, da prikazuje polzemski čudeš in obliki pravljice. Neka deklica zaide v čarobni podzemski svet in strmi nad kapniki, okamenelimi slapovi, kamenitimi zastori itd. Film vzbuja med kinematografskim občinstvom veliko pozornost.

* Italijanski planinski svet na platnu. »INCON« je dovršil dva kratka filma v režiji Luigija Chiarina. Prvi film predčuje kompleks gorovja Gargano, drugi pa Monte Sant Angelo, ki je v sredini med Pescaro in Barijem na vzhodnem nabrežju morja ter sega do Adriatika.

* Smrt uglednega loškega gospodarja. Z Gorenjskega nas je presenetila nepričakovana in žalostna vest. Jurčeta Gosarja, znanega in priljubljenega gostilničarja in posestnika ni več med živimi. Zavrtna bolezen, ki je že dalje časa izpodjedala njegovo močno in trdno naravo, mu je dne 10. marca t. l. pretirala nit življenja. Kljub bolezni, na kateri je trpel že leta, smo ga poznali vsi kot vedno vselega in razpoložnega moža. Z duhom ni klonil nikoli, niti sredi najhujše bolezni ne. Komaj pred mesecem smo ga videli v Ljubljani, kamor je tako rad prihajal, saj je imel tu toliko prijateljev in znancev. »Se posloviti sem se šel,« je rekel, ko je ležal na smrtni postelji in se zavedal, da so njegove ure štele. Bil je značajan mož, odkrit in poben. Ni imel sovražnikov, ker je pod navidezno trdo skorjo skrival zlato srce. Naj mu bo lahka domača zemlja, ki jo je tako ljubil. Svojem izrekamo naše iskreno sožalje.

Radio Ljubljana

SOPOTA, 13. MARCA 1943-XXI

7.30: Pesmi in napet. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Lahka glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 13.10: Poročilo Vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v slovenski. 13.35: Moderne pesmi. vodi dirigent Zeme. 13.45: Simfonična glasba. 14.00: Poročila v italijanski. 14.10: Koncert radijskega orkestra. vodi dirigent D. M. Šijanec. Operetna glasba. Sodelujeta sopranistka Dragica Sok in tenorist Andrej Jarec. 15.00: Poročila v slovenski. 15.15: Pokrajinski vestnik. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Nove plošče Cetra. 17.55: Gospodnjinsko predavanje v slovenski. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Napet in romance. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. 20.30: Glas Bianca Scacciatija. 21.00: Napet in pesmi; zvajata orkestra pod vodstvom dirigenta Petralie in Barzize. 22.00: Predavanje v slovenski. 22.10: Klasični orkester. vodi dirigent Manno. 22.45: Poročila v italijanski.

ravnal s tisto obzornostjo, ki stori za umetnost več dobrega, kakor bi stori udarna in nepremišljena beseda ali občinstvu neumljiv strokovno-pojmovni jezik. — V rokopisu ima prof. Santel večja spisa »Oblikoslovnje moderne ornamenta« in »Zgodovina glasbe«.

* V glasbenem življenju se udeležuje že dolgo. Zložil je kantato »Veli Jož« za zbor in orkester, Staroslovansko mašo za zbor in orkester, Sonato za čelo in klavir, Koncertno za violino in klavir, dva godalna kvarteta, klavirski trio, suite po starih prejšnjih narodnih motivih ter celo vrsto manjših skladb. Sodeluje kot instrumentalist (viola) že dolga leta v Orkestralnem društvu Glasbene Matice, v zadnjem času pa tudi v Sjančevem simfoničnem orkestru. Z glasbo ga je združila ljubezen, tista globoka notranja sila, ki mu je v marsikateri nadomestila specialni študij; z njo si je sam pridobil potrebne znanja za obvladovanje tako težkih problemov, kakor jih zastavlja na primer komponiranje večjih orkestralnih del. Njegova osebnost zapuša svetlo sled v slovenski glasbi, ki bo nedvomno tudi v bodočih letih dobila še kaj tehnege iz Santlovega skladateljskega peresa.

Tako smo skušali s tem skromnim črtami prikazati občinstvu delo jubilarja ki ga slovenska kulturna javnost ob njegovem življenjskem datumu iskreno pozdravlja. Želimo mu še obilo nadaljnjih uspehov.

Gherardijeva »Jesen« v Drami

Igra v treh dejanjih Gherarda Gherardija »Jesen« ni komedija v naravnem pomenu besede, delo, v katerem bi komična prvina prevladovala nad vsemi drugimi sestavinami. Komika je tu samo intencionalna primes in večidel zgoščena v karakterju Gregorija Pastja; pod vsem žogartarjem se oglašajo zamolki spodnji ton, spominjajoč na Galsworthyjev simbol temnega cveta; ton očrtnega spoznanja starajočega se človeka, glavnega moža, nekakega

u. Nova grobova. V visoki starosti 80 let je po kratkem trpljenju preminil železniški uradnik v pokopju g. Viljem Klencha. Pogreb bo v soboto ob pol 17. iz kapelice sv. Janeza na Zalah na pokopališču k Sv. Križu. — V Zagrebu je umrl g. Dalibor Trnkoczy-Zaszkal. Pokojni je bil dobro znan med ljubljenskimi mladšim svetom, zlasti v trgovskih krogih. Zadnja leta se je preselil v Zagrebu, kjer si je ustvaril ugledno pozicijsko. Pokojnika naj bo ohranjen blag spomin! Svojem izrekom naše iskreno sožalje.

u. Dalje sončno vreme. V četrtek smo imeli ves dan jasno in sončno vreme in je živo srebro doseglo 11.4° C. Noč na petek pa je bila hladna in je davi beležilo živo srebro komaj — 3.8° C. Jutro je bilo prav sveže. vendar se je rahla megla že zgodaj dvignila in je spet ves dan sijalo sonce z jasnega neba. Vrtina in poljska dela od dne do dne napredujejo. Treba se je samo potruditi iz središča mesta, v Krakovo ali Trnovo, proti Mostam ali Zeleni jami, v Sisko ali v Rožno dolino — povsod vidiš na delu pridne roke, ki gnojijo zemljo in jo rahljajo, da bi čim več obrodila.

u. Franc Schubert je skladatelj, katerega dela so pri nas izredno priljubljena. Dobro so nam znane njegove melodije in harmonije. Schubert je prvi stvaritelj moderne pesmi in naravnost genialen v svojih harmonijah. Razni kritiki primerjajo Schuberta z Goethejem in trdijo, da je Schubert v glasbi to, kar je Goethe v literaturi. Njegovih del je zelo veliko navzlic temu, da je umrl zelo mlad, kar je znak, da je ustvarjal neverjetno hitro in lahko. V svojih delih je klavirskemu spremljevanju posvečal isto pozornost kakor melodiji. To velja tudi za njegove simfonične skladbe, ki so izredno prikupne tako po melodijah, kakor po instrumentaciji. Na prvem letošnjem simfoničnem koncertu je imela velik uspeh njegova h-mol Simfonijska, na X. simfoničnem koncertu pa bo izvajal simfonični orkester pod vodstvom D. M. Šijanec, njegovo uverturo Razumanda. Poleg Schuberta bomo slišali na tem koncertu Tartinijev Koncert za violončelo in orkester s solistom Cendo Šedlbauerjem, dalje Santlovo Suito za godalni orkester in Lisztovo simfonično pesnitev Preludij. X. simfonični koncert bo v ponedeljek, dne 15. t. m. ob pol 7. uri zvečer v veliki unijski dvorani. Sedeži in stojišča so v predprodaji v Knjižarni Glasbene Matice.

u. Umetnostna razstava akad. slikarja Frana Klemenčiča v Kosovem salonu v prehodu nebotičnika bo odprta le še kratek čas, zato opozarjamo upodabljajočo umetnost ljubce občinstvo, naj pohiti z ogledom odličnih slik.

u. Kvarter Poltronieri, ki bo koncertiral v Ljubljani v sredo 17. t. m., bo že v tretji nastopil na naših koncertih. Kvarter je bil ustanovljen v Milanu 1923. leta in je imel leto za tem na koncertu v Parizu tako ogromen uspeh, da so mu bila na mah odprta vsa koncertna središča. Svoje ime ima po primariju prof. Albertu Poltronieriju, ki je priznan violinski virtuos. Kvarter Poltronieri je stalno na koncertnih potovanjih in povsod doseže največje uspehe. V Ljubljani je bil zadnjič pred dvema letoma ter je naravnost navdušil polno filharmonično dvorano. V sredo bo izvajal Boccherinijev Kvarter, Beethovnov Kvarter op. 74, ki je znan pod imenom »Harfenkvarter« in znameniti Kvarter Friderika Smetane »Iz mojega življenja«. Izredno lep spored, zato opozarjamo na koncert sijajnega Kvartera, ki bo ob pol 7. v veliki filharmonični dvorani. Sedeži in stojišča so v predprodaji v Knjižarni Glasbene Matice.

u. Zalni venci, aranžmaji, izbira lončnic in cvetja — »ROZA« cvetličarna

u. Stari, onemogli Ljubljančani svojemu dobrotniku. Pri pogrebu gradbenega direktorja g. inž. Antona Klinarja je množica odličnih pogrebcev z zadovoljstvom opazila tudi veliko skupino oskrbovank in oskrbovancev mestnega zavetišča za onemogle v Japljevi ulici, ki je z molitvijo ob krsti v kapelici svetega Jožefa in pri pogrebu pred krsto počastila svojega velikega dobrotnika ter mu tudi še na zadnji poti izkazala hvaležnost. Pred to skupino častiljivih starčkov in starj so trije bradat starčki iz zavetišča nosili prekrasen venec, ves čas so

pa oskrbovanke in oskrbovanci molili za svojega velikega dobrotnika, saj je javnosti znano, kako človekoljubno je pokojnikova družina pred kratkim poveljčala zlato poroko svojih staršev z velikim darilom mestnemu zavetišču za onemogle. Pogreb se je udeležil tudi zastopnik župana generala Leona Rupnika s predstavništvom mestnih uradov, zlasti pa socialnega urada in mestnih socialnih zavodov. Udeležba oskrbovank in oskrbovancev pri pogrebu je na vse pogrebe napravila najboljši vtis ter se je marsikdo zavedel in prepričal, da družinskih praznikov ne moremo lepše poveljčati kot s človekoljubnimi dokazi dejanske ljubezni do revnega bližnjega, zlasti pa ne moremo dostojneje počastiti svojih dragih kot po geslu »Počastite rajne z dobrimi deli«.

u. Štedljivo kuhanje in zdrava prehrana je danes najvažnejši problem vsakega gospodinjstva. Mnogo dragocenih nasvetov najdete v Gospodinskem koledarju za leto 1943, ki ga je izdala Knjižarna Tiskovne zadruge, Šelenburgova ul. 3. Zato si ga naj nabavi sleherna gospodinja in kuharica. Cena Lir 25.—.

u. Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni strojepisni tečaj — dnevni in večerni — prične v torek 16. marca. Najuspešnejša desetpistna učna metoda. Specialna strojepisna šola: največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji. Učnina zmerna. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Informacije in prijave dnevno. Zahtevajte prospekt: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.

u. Sedaj je čas, da si napravite načrt za posevke na vrtu. Uspeh vrtnarjenja je v glavnem odvisen od pravočasnega in točnega opravljanja dela na vrtu. Zato vam priporočamo, da si nemudoma nabavite škuljev Delovni koledar za vrt in sadovnjak v Knjižarni Tiskovne zadruge v Šelenburgovi ul. 3. Cena Lir 8.—.

u. Namesto venca na grob g. Mira Domelca darujejo v blag namen bratje in sestre 300 lir.

Iz Spodnje Štajerske

Dan nemške vojske bilo tudi letos praznovali na Spodnjem Štajerskem, kakor v vsej Nemčiji. V Mariboru bo velika proslava že v soboto zvečer, 20. marca. Nadaljnji spored pa bo sledil na prvo pomladno nedeljo, 21. marca. Odprla se bodo vrata vojašnice, kjer bodo razne resne in šaljive prireditve. V Götzovi dvorani v Mariboru bo 20. marca zvečer nastopil veliki vojaški karate z geslom »Takni smot«. V nedeljo jutraj bo budnica vojske in brambovec. Sledile bodo borbene vaje. Planinski lovci bodo pokazali, kako se morajo boriti z oklopniki. Opoldne bo za civilno prebivalstvo v treh vojašnicah kosilo iz enega lonca. Prirejane bodo filmske predstave, različne veselice, malokalibrsko streljanje ter nogometna tekma brambovec proti nekemu mariborskemu klubu. Po vojašnicah bodo poskrbeli za dobro postrežbo. Brambovec, Rdeči križ in Heimatsbund bodo zbirali prispevke za zimsko pomoč.

V Brežicah so priredili gledališki prostovoljni popoldanskim in večernim predstavam veseloigr »Otok iz zalrege«. Brežiška gledališka dvorana je ob vsaki predstavi dobro obiskana.

Kulturni krožek za Spodnje Štajersko se je sestel v torek 9. t. m. v sejni dvorani zveznega vodstva v Mariboru. Udeležil se je sestanka tudi zvezni vodja Steindl. Razpravljali so o smernicah vsega prosvetnega dela v okviru Heimatsbunda s posebnim oziranjem na totalno žrtvovanje naroda za vojno. Ob tej priliki se je poslovil losedanji vodja prosvetnega urada v Mariboru slikar Pipa Peteln, ki je v svojem poklicu preobložen. Steindl se mu je zahvalil za dosedanje prosvetno delo na Spodnjem Štajerskem, nakar je na njegovo mesto imenoval pristaja Taufarja.

Poroka. V Mariboru sta se poročila inž. Herbert Duma, uradnik pri zveznem vodstvu Heimatsbunda in Berta Morocuttijeva. Poroka je bila zelo svečana in je novoporočencema v imenu vseh predstavnikov čestital župan Knaus. — V Celju je bilo 7 porok naenkrat. Med drugimi sta se poročila podčastnik Eric Martini in okrožna sportna voditeljica Traute Krickova. Oba sta iz znanih celjskih družin. Čestital jima je župan Himmer.

Iz mladinskih organizacij. V Ptuj se je poslovil vodja mladine Lechner, ki je bil vpoklican k vojakom. Za novega vodjo je postavljen Kersch. — V Celju so se zbrali

se je zaradi izdajstva te ženske »povedu osemreku čutnemu življenju in se ves posvetil znanosti. V hiši se začela razvijati konvencija izvajanja začelnega recepta, in ko v čelo, da učenjak ni dostopen za take vabe, vrže svoj adut še Teresa Pastje. V razgovoru omeri profesorju, da bi učenjaka biti njena hčer Guditta, plod njune mladostne ljubezni. Ta možnost vzburi vso profesorjevo notranjost in sprosti v njem cel plaz zadrtih čustev; profesor zapusti svojo dotlej trpno vlogo in ja. me agirati: ne samo da reši rodbino gmotnega propada, marveč tudi razdere Guditino zaroko z mlajubljeno ženinom Krj. kmalu spozna, da je bila možnost njegovega očetovstva samo Teresa past, v katero se je bil ujel, vendar se je zdaj že tolikaj notranje razvil, da lahko poišči in sicer v kaj malo konvencionalni obliki, tveganje dejanje svoje zadnje moške st: ponudi roko mladi, lepi Guditi. To tudi doseže, verujoč v možnost, da se mu izpolni zadnja tiha želja postarane samca: da dobi z ljubljeno ženo trokta.

Za zgodba ima svoje etično jedro v spoznanju, da zahteva življenje tudi na strmih vrhovih intelektualnih uspehov in favstovske usčnosti tega, kar je po Gheheju »das ewig Weibliche«: čutnega izžvetja, izpolnitve biološke naloge posameznika: zahteva kontinuitete samega sebe. Gherardo Gherardi je položil problematiko »temnega cveta« v dokaj razgibano dežanje (če iz vzamemo začetek, ki je nenavaden medel) in ga prepeljal z zmernim prilvom tiste veselosti, o kateri bi rekli, da pristaja jesenskemu ozračju njegove komedije, ker je sama blaga in umerjena v delu je marsikateri nedogodnost, vendar ne sli nikjer preočito na dan; vse slabosti zabrisa Gherardijev odličen dialog, poln romanskega bleka in »skrive duhovnosti, dialog, ki daje tej komediji videz skrbne izliskosti in večje globine, kakor jo ima v resnici.

»Jesen« je uprizorila naša Drama v prevodu M. S. in v režiji prof. O. Sesta, ki je skušal dati delu kar največ tiste vedrine in umerjenosti, s katero se ujema tudi simbolični naslov igre; nobena očitnejša matnja ne kali osnovnega razpoloženskega tona, ki označuje karakterje prav kakor dogodek Zasedba je prav dobra. Vladimir Skrbinski igra z vzornim umevanjem nelahko vlogo postarane učenjaka. Pavle Kovič je poleg Verdonika v manjši vlogi Atilla n-stelj zmerno komičnega elementa; Kovičev Gregorio Pasti, mož, ki skuša biti vsejak, kakor v mladih letih in ki je nekoliko smešen že po naravi ali po svojih navadah, v glavnem prepričuje. Izmed ženskih vlog opozarjajo predvsem nase Nablčcka kot Teresa, Gabrijelčičeva kot Giulia in Sancinova kot Guditta. Nastopajo še Nakerst, Brezgar, Rastresen, Simčičev in Remčeva. Uprizritev, ki daje Gherardijevemu delu apartno odskočno podobo.

Fronte tunisino: noštri reparti in movimento per raggiungere una posizione avanzata — S tuniškega bojišča: italijanski oddelki na poti na sprednje postojanke

mladinski voditelji iz vsega okrožja. Govoril jim je zvezni mladinski vodja Rudolf Schlicher. Dosedanji celjski okrožni mladinski vodja dr. Julius Zetter je bil poklican za štabnega vodjo nemške mladine pri zveznem vodstvu v Mariboru. Njegov namestnik je Oberranner. Okrožni vodja Dorfmeister je na tem zborovanju p-zval vod telje mladine, naj se še nadalje trudi, da bo mladina celjskega okrožja ostala na čelu Spodnjega Štajerskega. — Zborovanje mladinskih voditeljev je bilo tudi v Brežicah. Dosedanji okrožni mladinski vodja Oskar Sturm se je poslovil, ker je postavljen za mladinskega vodtelja v Mariboru — mestu. Za novega voditelja v brežiškem okraju je postavljen Reinfrid Hönigmann.

Iz Cnuureka poročajo: Franc Neldhardt, lastnik vrtnarije, čigar edini sin je padel na vzhodni fronti, je s poročil krajevneemu voditelju svoj sklep, da je za ublaženje škode po angleških terorističnih napadih na nemška mesta podaril tisoč mark.

Mlad rešitelj. Dva ptujška mladeniča sta na delno še zamrzli Dravi iskala peresa štorkele. Enemu izmed njiju, Bernhardu Plocherbergerju se je 10 metrov od brega udri led in je fant padel v reko, ki je tam 5 metrov globoka. Njegov tovariš Herbert Wagner mu je takoj ponudil drog in je pri vtekel ponesrečenca na kopno. Stari rešene dečka so ga lepo obdarovali, v šoli pa je bil pohvaljen.

Iz Hrvatske

Državni podtajnik Vrančić v Bosni in Hercegovini. Zadnje dni februarja se je mudil državni podtajnik dr. Vrančić na inspeksijskem potovanju v Bosni in Hercegovini. Obiskal je Mostar in nekatera druga mesta.

V hrvatsko vojsko je bil sprejet bivši zdravnik na Senovem dr. Benedičić, ki je postavljen za garnizijskega zdravnika v Bjelovaru s činom majorja.

Zaradi letalskega napada na Berlin ni bilo med hrvatsko kolonijo nobene žrtve. Tako poročajo s hrvatskega poslatništva v Berlinu. Po točno ugotovljenih podatkih tudi med ranjenici ni nobenega člana hrvatske kolonije.

Nov kovani drobiž. Po naročilu srbskega finančnega ministra in v sporazumu z Narodno banko bo beograjska kovnica izdelala iz cinka za 90 milijonov dinarjev drobiža po 2, 1 in 0,50 dinarjev.

Umrl je gospod

FRANC BLANČ

uradnik Zavoda za meteorologijo in geodinamiko kr. univerze

Bil je neumoren delavec in svojim stanovskim tovarišem. najboljši drug.

Bodi mu ohranjen časten spomin.

Pogreb bo v soboto, dne 13. t. m. ob 14.30 uri iz kapelice sv. Antona, na pokopališču k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 12. marca 1943.

REKTORAT KR. UNIVERZE V LJUBLJANI

figuraliko. Slikarjeva čustvena nota zveni poetično prikupno, domače in idilično zaokrožene, v duhu ljubeznive in zadovoljne osrečenosti, ki gane slikarja pred intimno izbranim motivom neke ob potoku, pred samotno hišico, v izbi ob oknu, pred cvetjem in posodo na mizi in podobno. Slikarjeva preprosta iskrenost v doživljanju barvnega in svetlobnega videza upodobljenih predmetov je tolikšna, da se slikar le redko in samo v določenih primerih oddaljuje od lokalnih barvnih zaznav, vsekdar pa je ohranil čut za svetlo in čisto barvno prosojnost, vrtna, ki dobremu koloristu ne v enem ne v drugem primeru spajanja ne bo šla v izgubo in ki pomeni enako tudi v Klemenčičevem primeru osrednji živec rasti in napredka.

Vendar pa Klemenčičeva uporaba barve niti ni dosledno impresionistična v smislu onega tonskega svetlobnega kolorita in mehkebo prosojnega ozračja, ki so ga uveljavljali klasiki pravega impresionizma. Slikar skuša doseči plastiko in globino s pomočjo efektivnih učinkov svetlih kontemplarnih barvnih dvojic; poleg tega pa s krepkimi svetlobnimi kontrasti luči, ki jo pojmuje v bistvu realistično, čežansko pa jo slika v tehniki, kakršne se poslužuje pointilistični barvni divizionizem. Klemenčičev nasilno široki način nakladanja je redko pokritih primarnih slojev bi se podobno prilagal tudi kubistični formi dekorativno geometrizirane barve. Vzemimo kar elementarne dimenzije »Tihozitja« (št. 17), ki je nadvse značilno delo za današnje Klemenčičevo obdobje, ali pa način, kakor oblikuje svoje od razgibane sile kipeče vrce, steklo, tkanje, cvet in zemljo, materialno nasičen svet pristnega slikarskega patosa. Slikarjeva borba za uravnoteženje umetniških sredstev je čezela v zadnjih letih z mnogo bolj sproščeno prozornostjo in prizadevanjem, kakršno je redko v času ne toliko produktivnosti povprečno za to obdobje črtice.

F. S.

(Konec v torek.)

Največja reka sveta

Nepojmljivo in ogromno je vse od početka do izliva največjega in najskrivnostnejšega veletoka na zemlji, Amaconke. Njeni izviri ležijo visoko v mrtvi, večno zaledeneli višini, višje nego Montblanc. Potem ko je med snežniki And prebrzela silne jezere Lauricocho, se spusti po čučovitih brzicah in slapovih Ponga de Manse-riche v zeleno nizino brazilskih pragozdov, kjer se je pod vročim soncem razbomota čudežna rast. V tem predelu je naša premičnica dosegla višek svoje rodovitnosti.

Toda ni veletok tisti, ki stopa v gozd, temveč veletok je stvaritelj gozda, zelenje je pripotelo do njega. Ko se je z nešteto vilnimi izviri spustil s širnih ledenikov Kordiljer v nizavo, se je razprostrl pred njim puščava. Prepoil je mrtvi, vroči pesek. Tedaj je zemlja kakor pod čarovniško palico zadihala, nebo se prekrile temnozeleno krošnje, neprodna goščava je zasumela in tla so v zelenem somraku zavalovila v blato, zelenju in čarobnih barvah. Začelo se je življenje, rast in cvetenje, ki mu ni konca do današnjega dne. Z vseh strani se pretakajo veletoki in reke proti največjemu vodnemu toku, njegovo porečje je tako prostrano kakor vsa Evropa. Tri ali štiri mesece na leto, v času deževja, preplavlja zeleno prostranost grevesa, goščava, neznanska množina listja in cvetja gnijejo v zadušljivem ozračju nelomnega rastlinjaka, milijoni in milijoni življenj umirajo, toda ko pade, prije iz mrtvih debel in segnitih rastlinskih ostankov nelopzerno novo življenje na dan. Zelenje tega neskončnega pragozda pa prav za prav nikoli ne ovne, rast in cvet

nikoli ne usahne. Pod močnim svetlobo žarijo njegove večne oasavljajoče se barve, ki pa so najbolj žarke ob bregovih ogromnih rekah in njihovih velikih pritokih. Skoraj nemogoče bi bilo naštet vse vrste in oblike, v katerih pogani tu rastištvu iz tal. Kakor vznikli visoke pahlačaste palme molijo visoko nad goščavo, ki je tako prepredena s čudovitim razcvetom cvilk in plezalk, da si človek ne more krčiti pot skozi gozd. Kmalu zatoki in nepregledni mrtvi rokavi Amaconke in njenih pritokov pa so domovina največjega lokvanja, kraljeve rože Victorie regie, ki so njen listi in cveti med največjimi v kraljestvu rastlin. Kakor usnje trda koža je razpeta na 2 metra širokih plavalnih listih, ki vzdžijo tudi znatna bremena. Prekrasni, snežno beli cveti pa se odpirajo šele ob sončnem zatonu.

Indijanci, ki žive ob teh vodovjih, se hranijo s črnimi zrni kakor glava debelih plovod povodne koruze. Prav tako silno v svoji bohotnosti in bujnosti barv kakor rastištvu je živalstvo, zlasti ptice in žuželke. Navzlic vsemu pa je pragozd ob Amaconki človeškemu življenju sovražen domačin, ki žive v njem od pamtveka človeškega življenja. Sredi najbujnejšega življenja bi človek lahko od gladi umrl, kajti malo je v brazilskem gozdu takšnega, kar bi moglo biti človeku v jed. Z marsikatero znanstveno odpravo je v njem propadla od lakote. Tudi drugače se človek tu ne počuti posebno dobro. Velikostna in obenem strašna bohotnost zelenega življenja ga utesuje v zvezi z večno vročino in vlažnim vzdušjem poraziti. Sredi zelenega pravilnega čara se bo počutil osamelega

in zapuščenega, neskončno majhnega in nezauščenega, tohnila in milijarde žuželk mu spremene življenje v peklenško muk. Tako je ob rečnih bregovih. Da bi pa človek prodrl v globoke pragozde, daleč od velikih rek, je sploh nemogoče. Nepredirne goščave nad močvarami, iz katerih se kadi sopar, ustavljajo vsak korak, v sivem, zahtolem somraku pod listnato streho spreminjajo nikoli počivajoči roji moskitov in nepregledne množice drugih krvi žejnih žuželk ter plazilcev vsako stezo v pot do peklenkega kraljestva. Zato se danes ne vemo preveč dolčno, kako je v osrednjih in oddaljenih predelih tega neskončnega gozdovalja, zato je še danes na zemljepisnih kartah za obsežne dele označen z belimi lisami.

Samo Amaconka si skozi pragozdove nemoteno krči svoj pot. Naprej in naprej valovi proti vzhodu, proti Atlantskemu oceanu, 5500 km daleč, in postaja čedalje širša, tako da je ob svojem izlivu pravo morje, ki mu ne vidiš bregov na obeh straneh. Ob ustju je široka nič manj nego 250 km in če se voziš od tu po srednjem navigator, rabiš s parnikom celih osem dni preden bregove sploh opaziš. V svojem spodnjem toku vala s seboj dvajsetkrat toliko vode kakor Donava in petdesetkrat toliko, kolikor Ren. Nje največji pritok Madera, je dolg kakor Volga, najmanjši pa še vedno tolikšen kakor Ren. Še 500 km daleč v Atlantik čutijo ladje sladko vodno poplavo veletoka, ki je po množini svojega vodstva, po obsežnosti svojega porečja in po svoji ustvarjalni sili najmočnejši na svetu.

zvezo so konec oktobra nemške čete še bolj razširile, toda sovražnik je naprej in naprej poskušal 100 km globoko proti vzhodu zaje-dajoči se klin z množičnimi napadi uničiti. V jesen in zimo je nepretrgano pošiljal velike sile proti tej vzhodni, toda njegovi na-pad si bili razbiti ob junaškem odporu nem-skih čet.

Valobran nemške severne fronte

Sedaj je nemški klin po 14 mesecev dolgem kljubovanju sovražnim napadom, ko je kakor valobran privlačeval vse napade južno od Ilmenškega jezera, izpolnil svojo nalogo. V dnu-gi polovici prejšnjega tisočletja je bila trdnjava Demjansk izpraznjena. Kljub vremenskim pri-likam so bili premiki čet izvršeni po načrtu. Čeprav jih je sovražnik hotel motiti s kopnega in iz zraka, čete in vojni material so bili na-črtno premeščeni v nove postojanke.

V borbah za osvoboditev naprej pomaknjene-ga nemškega klina jugovzhodno od Ilmenškega je-ze-za je imel sovražnik težke žrtve v ljudeh in materijalu. V območju armadnega zbora ki je branil trdnjavo Demjansk, je bilo od 8. janu-arija lani ujetih 17.275 Rusov. Zaplenjenih ali un-čeneh pa je bilo 1261 oklopnih voz, 416 to-pov in 3100 metalcev granat in strojnih pu-k. Pred nemškimi četami je obležalo 54.092 mrtvih boljševikov.

O borbah pri Demjansku

Dne 8. januarja lani je začela rdeča armada, po poročilu »Königsche Zeitung«, na ozemlju južno od Ilmenškega jezera ofenzivno proti tam-kaj borečim se brandenburškim šlezvickim-štajnskimi, zapadonpruskimi, pomeranskimi, me-clenburškim, oldenburškim in hamburškim od-delkom nemške vojske. Glavni sunek je so-važnik izvedel na jugovzhodni obali Ilmen-skega jezera in na južnem delu pogorja pred mestom Ostaschkov. Izrabil je nepregledno gozd-no pokrajino in skobil zamrznjena močvirja vdrl v nemške postojanke. V štiri tedne traja-jočih hudih bojih, v katere so Rusi vrgli 19 strelnih divizij, 9 topniških brigad, ogromno množico oklopnih vozil in za zimsko vojno posebno izvežbane smučarske bataljone, se jim je posrečilo s svojo številčno premočjo od se-vera in od juga prodreti ob reki Lovat in združiti do 8. avgusta obe skupini ter odrezati vzhodno od reke Lovat nahajajoče se nemške čete.

Trdnjava brez utrd in kazemat

Tako je nastala trdnjava Demjansk. V pra-vem pomenu besede to ni bila nikak trdnjava z utrdami, kazematami in težkim topništvom, z razčlenjenimi zaklonišči za čete, z arzenali in popravilnicami. Na 300 km dolgi fronti, ob kateri ni bilo nobenih naravnih obrambnih oporišč, temveč samo v naglici in med stal-nimi borbami v sneg in zemljo izkopani strel-ski jarki in zaklonišča za moštvo, so nemške čete mesece dolgo odbijale premočne sovra-žne napade z jekleno odločnostjo in vztrajnost-jo branilcev od poveljajočega generala grofa v. Brockdorff-Ahlefelda do zadnjega vojaka.

Pri 30 do 40 stopinjah mraza so nemške čete v Demjansku skoro brez odmora podnevi in ponoči odbijale sovražne napade. Bile so navezane izključno same nase in so jih mogli oskrbovati le po zračni poti. Večkrat so po-sadke izpostavljenih oporišč po cele dneve in tedne bile odrezane od glavnine, a so kljub te-mu vzdržale boljševiške napade. Kadar je bila premoč le prehuda, so se branilci, ko ni bilo več druge rešitve, do zadnjega moža žrtvovali za domovino. Nepozabljen bo ostal junaški primer posadke nemškega oporišča Pustinke. Položaj se je posebno zaostрил ko je sovraž-nik v goste zaraščene gozdne ozemlje spu-stil 6000 najbolj oboroženih padalcev. Borba se je razvijala dramatično, dokler se ni nem-skim četam ob sodelovanju oskrbovalnih od-delkov in neke pomeranske veterinarske čete posrečilo ruskih padalcev v koncentričnem na-padu obkoliti in uničiti.

Harkov v dimu in plamenih

Nemški vojni poročevalec Walter Kalweit poroča z vzhodnega bojišča v začetku marca: Ze več dni ne vidimo nobenega sonca. Nad Harkovom visi en sam samcat oblak plamenov in dima ter zavija v svoj objem največje in-dustrijsko mesto vzhodne Ukrajine. Podnevi skrijejo nebo sive in rjave lise, samo na dalj-nem obzorju se pojavlja kot spomin medlo zimsko sonce, noči pa žarijo v živem ognju. Iz sto in sto hiš buhtijo plameni, kakor da so se razbesneli vsi divji elementi.

Na tesnih ulicah se zmeda bolj in bolj stop-njuje. Najtežje granate udarjajo na zemljo z mnogokratnim odmevom. Drobo je tjo na vse strani, vmes padajo strelj. Kdo strelja, komu je strel namenjen, ne ve nihče. V ledeno mrzlih kletah se stiskajo ljudje in se tresejo od mra-za in strahu, kajti nihče ne ve, kako naj reši svojo imovino iz tega gorečega morja.

Mimo tega vojnega filma drdajo kakor v obirih težki oklopni vozovi, ki z ropotanjem svojih goseničastih verig še povečujejo hrup. Na podstrepjih pokajo tramovi in plameni si-kajo kvišku. Od tvornice traktorjev kjer je nemški oddelek še prejšnji dan odbil sovražni napad med katerim je obležalo nad 1000 mrtvih sovražnikov, se odbijajo svinčenke in padajo nazaj.

V medli svetlobi se nato začno pojavljati temne postavbe, ki se od časa do časa zrušijo pod koso jeklenega orožja. Le počasi se bolj-ševki pomikajo naprej. Kamor udarjajo, zade-nejo na granit, kajti oklopniki tvorijo jekleni jez, ki dopušča nasprotniku, ki se pomika proti zapadu, le postopno napredovanje. Zaradi skrajšanja fronte je nemško vrhovno povelj-ništvo izdalo povelje da se Harkov zprazni. Premikanje nemške vojske se izvaja v popol-nem redu.

Nalik palpalajočim baklam se zasvetijo na levi in desni goreči tvornice in skladišča ki nam razsvetljujejo pot. Mogočne detonacije trgajo nočno razpoloženje, kajti vsako vojaško pomembno napravo uničijo nemški pionirji pred odhodom iz mesta. Od časa do časa zala-

Borbe v močvirjih

Dne 21. marca se je južno od Ilmenškega jezera začel prvi nemški napad v anskem letu Württenbersko-badenski in šlezvicki lovci in grenadirji so po šestdesetih hudih borbah proti premočnemu sovražniku vzpostavili kop-no zvezo z Demjanskom. Iz trdnjave same so jim prišli skozi razmočeno cenzle naproti oddelki SS Pogosto so se do kolena vdirali v močvirje in se pogrezali do prsi v vodo. do-klar se čete z zapada in z vzhoda končno aprila niso združile ob reki Lovat. Najprej je bil do-hod do Demjanskega sila ozek. Edina zveza čez reko je bila v območju sovražnega topniškega ognja. Zato je bila oskrba posadke v Demjan-sku še vedno navezana pretežno na zračno pot.

Sovražnik je posebnega maja in potem vse po-letje nadaljeval svoje napade in skušal na raz-ličnih mestih vdreti v postojanke branilcev. V vrsti nadaljnjih nemških napadov pa se je no-srečilo kopno zvezo celo razširiti. V začetku junija so lovci in planinski lovci potisnili Ru-se proti severu, pa tudi konec septembra. V začetku oktobra je bila uspešna ofenziva wür-tembersko-badenskih lovcev in vestfalskih gre-nadirjev proti zapadu in jugozapadu. Kopno

Pomladno jutro

Zvončki beli zazvonili so čez mlade trate, sonce k njim je v vas poslalo svoje žarke zlate.

Kos je žvižgal v mlado jutro svoje žvižganičke in povabili k sebi v svate drobne pevice ptičke.

Jutranjico so odpeli na zelenih vejah in veseli odleteli spleta gnezdo v mejah.

Mara Tavčarjeva.

Drago Kocjančič:

Strah je znotraj votel, zunaj ga pa nič ni

1.

Na jugu Ljubljane je hrib, na njem grajska razvalina. Poldne je. Gozd pošumeva in rahla sa-pica veje preko hriba. Po poti gre majh-na, sključena postava. Na hrbtu ima opti-nik, v roki pa košaro.

Beračica je, iz Ljubljane. Imela je pre-malo denarja, da bi si mogla plačati pre-nočišče.

Ko je prilezla do male planote na hri-bu, si je oddahnila, nato je krenila proti gradu. Natančno si ga je ogledala. Ves je bil že porušen, le del stolpa je ostal cel. Vstopila je. Hlad ji je buhnil v obraz. Krenila je po hodniku in dospela pod stolp. V zid je bila vkovana veriga, na stropu stopnic pa si opazil železno loputnico. Sple-zala je po stopnicah, dvignila loputnico in si mislila: »To bo pa kar dober domek.« In res je bil. Pršla je v stolp. Bilo je vse temnačo. Namesto okna so se odpirale v zidovih ozke line, ki je skoznje pronicalo le malo svetlobe.

Vzpela se je še višje, in ko je dospela na vrh stolpa, se je pred njo odprla majhna soba. Omet je bil sicer že ves okrušen, da se je videlo tramovje in golo zidovje, ven-dar bi mogel človek tukaj za silo še pre-bivati. Starka je odložila nahrbtnik in ko-šaro ter pogledala skozi linco.

Pod seboj je videla hrib, tam daleč ne obzorju pa obrise Ljubljane.

Zvečerilo se je. Starka je pogrnila po tleh čunje in se vlegla. Kmalu je zasopala.

2.

Ponoči jo je zbudil ropot. Slisati je bilo kakor bi nekdo v spodnjem prostoru tolkel s pokrovko po zarjavelih loncih in ponvah. Starka je preplašeno planila pokonci. Pograbila je nahrbtnik in košaro ter ho-tela zbežati.

Tedaj se je razlegel hripav krik, da bi zbudil mrtvega.

Stara beračica se je tako prestrašila, da je spustila nahrbtnik in košaro. Priletela sta nekam (kam, starka ni videla), zaroč-ljala pa je tako močno, kakor da se trga-jo peklenške verige. Starka se je od groze prekrizala. Menila je, da se podijo pod njo sami hudobci. Nekaj je završalo in zaprthudobci.

3.

Tako je šlo do jutra. Ko se je zasvitalo, je šla pogledat, kaj je bilo. In kaj je videla? V spodnji sobi je ležal kup starega železa, ki ga je bila prejšnji dan prezrla, na njem pa nje na-

WILKIE COLLINS

Nezadosten dokaz

Detektivski roman

»Dovolite mi, da vas na nekaj opozorim. Ako se vam slučajno posreči najti Ari-anino nit, zapomnite si dobro tole: odkritje bo strašno. Ako se bojite, da ne boste mogli prenesti udarca, ki vas bo zadel v srce, tedaj za božjo voljo takoj in za vedno opu-stite namero, da odkrijete skrivnost va-sega moža!«

»Zahvaljujem se vam za to svarilo, ma-jor. Kljubovala bom posledicam odkritja, pa naj bodo kakršne koli.«

»Je to vaš trden sklep?«

»Trden.«

»Izabite ves čas, ki vam bo na razpo-lago. Hiša in vsi ljudje, ki se nahajajo v njej, so vam na uslugo. Pozovnite, ako bi potrebovali slugo. Pozovnite dvakrat, ako bi potrebovali hišno. Od časa do časa pridem sam pogledat, kako vam gre. Upaj-mo, da se ne bom izlozil preveč hudi od-govornosti. Zensko so me v preteklosti za-peljale v več kakor eno drzno dejanje. Ali me ne zapeljuje vi v najdrzejše izmed vseh?«

Ko je izpregovoril te besede, ki so zve-čeno srčno mračno, me je resni-vil in odšel.

Ostala sem sama v sobi.

Deseto poglavje PREISKAVA

V kamnu je slabotno gorel ogenj in zu-naj je bil zrak, kakor sem že omenila, oster kakor pozimi. Kljub temu sem v pr-vem trenutku, ko je majar odšel iz so-be, cutila gorakoto in dih mi je zastajal. Vzela sem kljubok z glave, slika sem plaše in rokavice ter za trenutek odprla okno. Za-dostoval sta mi dve minuti, da sem se do-cela zbrala. Tedaj sem zaprla okno, da bi prišla s preiskavo. Začela sem s tem, da sem si ogledala vse štiri stene, ki so me ob-dajale. Soba je bila podolgovata. V eni izmed krajših sten so se nanajala majhna vrata, ki sem jih bila že omenila; v na-sprotni steni se je skoro po vsej dolžini nahajalo okno, ki je gledalo na dvorišče.

Začela sem s steno, v kateri so se na-hajala vrata, skozi katera sem bila prišla. Kaj se je nahajalo ob obeh vzdolžnih stenah? Na vsaki strani po ena pisalica. Na zidu Nad vsako mizo prekrasna kitajska vaza, po-stavljena na zlatem podstavku, pritrjenem k zidu.

Odprla sem mizo v kotu; v predalih ni bilo drugega kakor papir, znamke in dru-ga pisane potrebščine. Razen enega so bili vsi ostali šopi papirja, ki so se nahajali v obeh mitzah, se prav tako zapечатeni, ka-kor so bili prišli iz trgovine. Ogledala sem si ves papir v odprtem svežnju. Nikjer nič zapisane. Stopila sem na prenosne lesene stopnice, stoječe ob knjižnici ter pogledala v kitajski vazli. Obe sta bili prazni. Kaj sem mogla še videti na tej strani sobe? V obeh kotih sta se nahajala dva majhna le-sena naslanjača z dvema blazinicama iz rdečje svile. Privzdignila sem ju, pogledala sem pod blazine, našla nisem ničesar. Ve-dela sem, da tu ne bo ničesar. Ko sem po-stavila naslanjača na prejšnje mesto, je bila moja preiskava na tej strani sobe kon-čana. Doležal nisem ničesar našla.

Šla sem k nasprotni steni, kjer se je na-hajalo okno.

Okno, ki je, kakor sem že omenila, za-vzemalo skoro vso steno v dolžino in širino, je bilo trknilo. Bogati zastori z rdečega žameta, ki so v širokih gubah padali ob oknih, so puščali ob steni prostor za dve ozki in visoki ogelni omari z dvema skri-njicama na vrhu. Ker mi je dal majar vso svobodo, sem brez obotavljanja odprla obe skrinjici in preiskala njuno vsebino.

V oni na desni sem hitro opravila s pre-iskavo. Skrinjici sta bili do vrha polni oka-menit, ki so, sodeč po zanimivim napisih, pripeljanih na nekatere izmed njih, izha-jale iz tistega časa, ko je majar — brez posebnega uspeha — spekuliral z rudniki. Lotila sem se torej leve omar.

V njej se je nahajalo mnogo različnih stvari in moja preiskava je trajala več časa.

V zgornjem predalu se je nahajalo mini-jaturno mizararsko orodje, verjetno majorjev spomin iz otroških let. Spodnji predal je bil poln vsakovrstnih drobnarij, verjetno so bila to darila, ki jih je dobil majar od svojih lepih prijateljic. Vsebinska tretjega predala je bila manj zanimiva: serija starih računskih knjig. Potem ko sem skrbno pre-listovala vsako izmed njih, hotel se pre-pisati, da mi v njej novega lista, sem se lotila četrtega predala, ki je prav tako vseboval računovodstvo: račune, spomenice, pobornice. V petem predalu ni bilo drugega kakor kup mcevih predmetov. Med njimi sem našla sveznjic ukrasnih kart in na vsaki izmed njih je bil zapisan seznam ljudi, poučanih na bahi, ki jih je bil pri-rejal majar, ali na katere je bil povabil, v Londonu in v Parizu; cela vrsta vabil, nekaj opernih libret, en žepni odšepnik, škata cigaret, sveznjic zarjavelih ključev, potni list, kup listov za prijajo, ena sre-brna tobacnica; z eno besedo ničesar zani-mivega.

Odprla sem šesti predal. Za hip sem bila razočarana in presenečena. V tem predalu ni bilo drugega razen drepijke razbite vaze.

Sedela sem na nizkem stočku pred omaro. Razburjena, ker še vedno nisem ničesar izsledila, sem vstala, da bi potisnila z nogo predal nazaj na njegovo mesto, te-daj pa so se vrata odprla in vstopil je ma-jor. Ko me je zagledal pred tem odprtim predalom, je vzdrgel in izrazil na obrazu se mu je izpremenil. To je trajalo le se-kundo, nato se je takoj zbral. Toda nisem se zmotila; njegov plašen pogled in kretnja ni mogla pomeniti kaj drugega kakor da sem bila blizu Arianine niti.

»Oprostite, da vas za trenutek motim,« je dejal, »nekaj sem vas prišel vprašat. Ste morda našli sveznjic mojih pisem?«

»Ne, a razume se, ako jih najdem, jih ne bom odprla in brale.«

»Ne gre za to, a mislim sem, da bi vam vzela pisma preveč časa. Gotovo ne bom prelomil dane besede, ako vam povem, da vam moja pisma ne bi mogla prav nič po-magati pri vaši preiskavi. Lahko jih mirne duše položite na stran, saj ne zaslužijo vaše pažnje.«

»Razumem, majar, in hvala vam.«

»Se niste utrujeni?«

»Ne še, hvala.«

»Še vedno upate, da boste kaj našli? Še niste obupali?«

»Niti v sanjah, in če mi dovolite, bom iskala naprej.«

Med tem ko sva govorila, je ostal pre-dal odprt in delala sem se, kakor da brez zanimanja gledam drobce razbite vaze, hkrati pa sem na skrivaj opazovala ma-jorja. Tudi on se je že zbral in gledal raz-bitine z dovršeno ravnodušnostjo, jaz pa sem si dobro zapomnila njegov osupli in plašni pogled in ta ravnodušnost se mi je zdela malce narejena.

»Mi nimate kaj ukazati? Ničesar ne po-trebujete?«

»Ničesar, tisočkrat vam hvala, majar.«

Na pragu se je obrnil in videla sem, kako mu je pogled za trenutek zabodil nad ve-liko knjižno omaro. Le za trenutek, a dobro sem ga opazila.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

127. Kdor je ustanovil Železni križec?
128. Kdo je Papageno?
129. Kaj je alibi?

130. Križanka.

Vodoravno: 1. domača žival, 4. pe-riferija, 7. grška pokrajina, 9. kratica za opombo (mednarodna), 11. junakinja Koza-kovega »Semptetra«, 12. starejša oblika za ulj, 13. oblika glagola tleti, 15. zadnji del ladje, 16. glasbeni instrument, 17. števnik, 18. čutilo, 19. kratica za 3. sklon, 20. na-slonica, 21. roditelj, 24. oblika nikanega

1	2	3	4	5	6
	7	8			
9	10		11		12
13		14		15	
16				17	
18				19	
20		21	22	23	24
		25			26
27				28	

hrbtnik in košaro. Vsebinska je ležala po kotih: jajce je običajno v železju, salama je vsa porezana ležala v kotu, kruh pa je ključala — vrana. Na tramovju so viseli netopirji. Sedaj je starka vedela, kaj je bilo ponoči povzročalo ropot in vršje. Malo nevoljna, da ni prej pogledala, kaj ji moti spanje, je odkrivala v svojo sobico.

Drugo noč je bilo isto tako, ropotalo in vreščalo je nemara še huje. Starka je jezo zakašljala, a ker ni to nič pomagalo, je vrgla konservno škato v senco, ki je pr-hutala po zraku. Senca je krilnila in izgi-nila skozi lino.

4.

Zjutraj si je stara beračica nekaj do-mislila. Stopila je na grajsko planoto, od-rezala na grmu dolgo, močno šibo, zatak-nila jo v železje, nanjo pa pritrčila staro čunjo.

To je bilo tako hudo strašilo, da so se ga strahovi nočne ptice sami ustrašili in so zapustili ta kraj.

Zenica je imela odlepljen miren dom. V njem je živel do smrti! Mogoče še živi? Vprašajte jo! Jaz ne vem.

glagola, 25. žensko ime, 27. tekoča voda, 28. stara dožinska mera.

Navpično: 1. nadzornik, 2. predlog, 3. oče, 4. ruska reka, 5. znak za prvinjo, 6. duhovniško oblačilo, izvira iz Dalmaci-je, 8. predlog, 10. znamenito smuško ozem-lje v Sloveniji, 12. po vsem svetu znan Ri-bičan, 14. jarem, 15. krajevni vprašalni pri-slov, 21. osebnii zaimek, 22. pogojni vez-nik, 23. mednarodna kratica za »in tako dalje«, 25. kratica za 4. sklon, 26. znak za »začetek in konec«.

Rešitev nalog 11. t. m.:

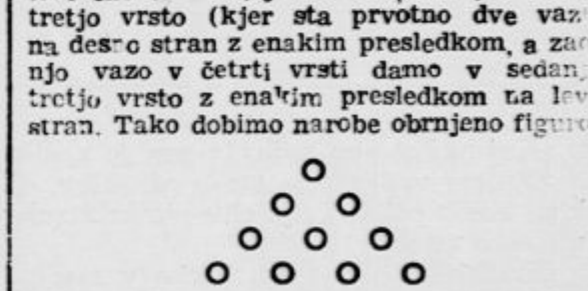
Najvišja evropska železnica je bernin-ska železnica, ki gre od St. M. ritza do Bernin-skega hospica 2309 m visoko.

124. Nizki rimski čevlji brez trakov e je imenovali »soccus«.

125. Cerebralni sistem je tisti del živčev-ja, ki obsega možgane (lat. cerebrum) in živce, ki izvirajo iz njih.

126. Problem z desetimi vazami.

Iz prve vrste s štirimi vazami damo prvo levo eno vrsto višje v sredo, desno četrta v tretjo vrsto (kjer sta prvotno dve vaz-i na desno stran z enakim presledkom, a za-njo vazo v četrth vrsti damo v sedanj-tro vrsto z enakim presledkom ta levo strano. Tako dobimo narobe obrnjeno figuro.

PRVIČ NA KMETIH

Gospodski sinko pride s svojo mamico pr-vič na kmete in zagleda na dvorišču vse-ga našopirjenega purana, ki hodi z raz-prostrtim repom pred hišo.

— Pogled, pogled, mama, ta se je pa razcvetel! — zakliče ves

SPORT

Nov razpis
za male žogarje

Mladika vabi na IV. nagradni tableteniški turnir v dnevih od 19. do 21. t. m.

Ljubljana, 11. marca.

SK Mladika vabi na IV. nagradni tableteniški turnir za prvenstvo Most in Kodeljevega za leto 1943, ki bo v dvorani Mladinskega doma na Kodeljevem. Začetek bo v četrtek 18. t. m. ob 14. (do 20.), nadaljeval na praznik sv. Jožefa 19. t. m. od 9. do 12. in od 14. do 20., v soboto 20. t. m. od 14. do 20. in v nedeljo 21. t. m. od 9. do 12. in od 14. do konca.

Zrehanje bo v četrtek 18. t. m. pri uri pred začetkom v navzočnosti zastopnikov nastopajočih klubov. Igra se po pravilih STTZ z žogicami »Olympia«. Tekmuje se v naslednjih disciplinah: a) moštva, b) single gospodov, c) single juniorjev in d) gospodje v dvojici. Prijavnina za moštva je 15 kr., za posameznike 8 kr. in za dvojice 10 kr. Moštvo tvorita dva single-igralca in ena dvojica. Igra se po sistemu igre za Davisov pokal. Tudi discipline pod b) in c) se igrajo po šestem pokalnem sistemu do četrtfinala. V finalu pa igra vsak z vsakim. Vse igre se igrajo na dva dobljena seta.

Protesti se upoštevajo le v pisni obliki in vloženih najpozneje pol ure po odgani igri s priloženo kavejico 20 kr., ki se vrne če se protestu ugodijo. Razsodišče tvorijo: vodja turnirja, vrhovni sodnik in po en zastopnik vsakega nastopajočega kluba.

Nagrade prejmejo: prva dva iz discipline a) in d), iz discipline b) in c) pa prvi štirje. Vsi nasteti prejmejo tudi lične diplome. Vodstvo turnirja tvorijo: predsednik Albin Ogorelec, vodja turnirja Ljudez Komur (namestnik Miro Tršinar), blagajnik Ludovik Novak, zapisničarja Milica Klakar in Jože Meden. Vrhovni sodnik je Franc Recek. Igralci morajo biti vodstvu na razpolago. Prireditelj si pridržuje pravico morebitnih sprememb. — SK Mladika.

V dveh, treh vrstah

»Na svidenje in hvala, tako je zelo pomečeno ter kratko in jedrnatno označilo »Gazzetta dello Sport« glavne dogodke zadnje nedelje v italijanskem nogometnem prvenstvu najvišje divizije. Livorno je dobil dve točki pri Ambrosiani, Torino pa je pustil obe enajststojnici Milana in tako vodijo Livornci 7 tednov pred koncem s štirimi točkami manj. Razočaranci na 2. in 3. mestu se za zdaj tolažijo z boljše razliko golov 49 : 21 odn. 45 : 26, medtem ko je vodilni prišel samo do 39 : 26. Kdo ve, ali bodo te številke sploh kaj veljale?

V prvenstvu Donau-Alpenlanda so preteklo nedeljo igrali: FC Wien—Sturm (Graz) 4 : 1, Austria—Wiener SC 3 : 1, Vienna—RSV Wien 4 : 3, Admira—Rapid 2 : 0, WAC—FAC 3 : 0. — Mariborski Rapid je ta dan črna igral z moštvom iz Ljubljane in zmagal kar 8 : 2 (3 : 0). Trboveljski so zato ugnali železničarje iz Maribora 5 : 4 (4 : 1).

Tableteniški igralci iz Stajerske so v soboto in nedeljo igrali za prvenstvo v Gradcu. Zanimivo je, da so imeli na tem turnirju glavno besedo Celjani, med njimi kot najmočnejši komaj 16 letni Eduard Vračič, ki je postal stajerski prvak v singlih, je pa tudi s starejšim bratom osvojil prvenstvo v parih.

Litijsko nogometno moštvo je oni dan doletela velika čast, da je gostovalo v koroskem Beljaku. Srečanje je bilo tako rekoč izjubiljeno v naprej, toda izd 5 : 3 (3 : 0) kaže, da so gostje iz Savske doline v drugi polovici igre sploh gospodarili na terenu. Strelca zgoditkov sta bila Tičar in Jan.

Na Madžarskem so spet začeli igrati za prvenstvo. Zadnja nedelja, ki je bila že druga po otvoritvi, je bila črna za enajstostorico iz Novega Sada, ki je morala nastopiti proti favoritu letšnjega tekmovanja Csepelu in je res tudi izgubila z 1 : 2. Csepel vodi kar naprej pred Ferencvarosom, Velikim Varadinom in Szolnokom.

Južnoameriško nogometno prvenstvo je bilo za letšnjo sezono zaradi težav v zvezi z vojno odloženo, in sicer kar do sezone po končani vojni.

Rumunski visokošolci bodo čdalej v sportu uživali poseben položaj, ker bo njihova združba izločena iz splošne organizacije in bo neposredno sama v stikih z vrhovnim vodstvom zaradi glavnih smernic za delo na terenu.

Iz Helsinkov je prispela vest, da je tamkaj po tragičnem naključju našel smrt komaj 37 letni Ahti Järvinen, spet eden članov slovitih družine finskih sportnikov. Ta zastopnik družine Järvinenov je spadal med najboljše desetbojce na svetu in je bil tudi večkrat finski prvak v tej najtežji atletski disciplini, toda na olimpiadah je bil slabe sreče in so mu največje uspehe pred nosom pobrali drugi. Iz družine Järvinenov so zdaj odšli na drugi svet že trije in je

ostal med živimi samo še Matti, ki je zaslovel kot metalce kopja.

Nemški listi beležijo, da je bil na vzhodni fronti ranjen od granatnega drobca svetovni prvak na srednje proge Rudolf Harbig. Moža so spravili v vojaško bolnišnico in upajo na skorajšnje okrevanje.

Kakor vedo povedati zadnje vesti, bi se morala šved Tandberg in Belgijec Sys v borbi za naslov evropskega prvaka v težki kategoriji sestati dne 30. maja t. l. neke blizu Stockholma, seveda s pogojem, če bo mednarodna bokstarska federacija pristala na to, naj se ta dvoboj kljub Tandbergovi domovini organizira na švedskih tleh.

s — ZSK Hermes (nogom. sekcija). V lepem vremenu bo jutri ob 10. trening na igrišču. — Načelnik.

Drobne zanimivosti

125.000 španskih delavcev dobi starostno podporo. S 1. marcem letošnjega leta je stopil v Spaniji v veljavo zakon, ki predvideva starostno podporo za delavce. Zakon, ki je bil sprejet dne 6. oktobra 1936, predvideva, da bo s 1. marcem deležnih te podpore 125.000 španskih delavcev. Država bo podprla podporno akcijo z 22 milijoni pezeta.

Kadar prodajaš, pre-lei »Jutrove« oglas!

Klencha Viljem
železniški uradnik v pokoju

Pogreb bo v soboto, dne 13. t. m. ob 1/2 5. uri iz kape-lice sv. Janeza na Zalah k Sv. Križu.

Ljubljana, Petrinja, Letence, Padova,
dne 12. marca 1943.

Žalujejo rodbine:
AJDIČ, PREBEG, ROJC

Dalibor Trnkóczy-Zaszkal

Pogreb draga pokojnika je bil v Zagrebu.

Ljubljana, Zagreb, Paračin.

Žalujejo rodbine
Trnkóczy, Gregorič, Čapek, Grahovac

Bolgarija —
dežele stoletnikov

Nad 90 let stari ljudje v Bolgariji niso nobena redkost

Med ženskami so tudi take — seveda zelo redke —, ki trdijo o sebi, da so že stare, čeprav jim ni še niti 25 let. Zatrjujejo pa to, ker dobro vedo, da jim nihče ne bo verjel. Skratka to si še lahko privoščijo. Na drugi strani so pa tudi ženske in te so v ogromni večini, ki nečisto biti nikoli priletni, kaj čelo staro. Govore kvečjemu o tem, da so dobro ohranjene, mladostne, čile itd., o starosti pa nečisto ničesar slišati.

Srednjo pot hodijo v tem pogledu Bolgari, ki govorijo o starih ljudeh šele po izpolnjenem 90. letu. To pa ni samo izraz vlnudnosti do ženskega spola — mimogrede rečeno je tudi med moškimi mnogo takih, ki so v tem pogledu silno občutljivi — ne Bolgarije je tista evropska dežela, kjer nad 90 let stari ljudje niso nobena redkost.

Statistični podatki nam kažejo, da ima Bolgarija med evropskimi državami največ stoletnikov. Vedno zrova se mora človek čutili, če vidi te starejše in starke, kakor čili, zdravi in krepki so še. Stari ljudje v Bolgariji so izredno mladostni, n delajo od jutra do večera, kakor so delali v mladih letih. Nekateri nad 90 let stari Bolgari še pridno jahajo in so duševno čili kakor mladeniči. In do visoke starosti ohranijo bil občutljivi, umih umih d umnih umih svoje »slabosti«. Ta še vedno rad pije turško kavo, oni navdušeno kadijo in pije rakijo, kakor da bi njegov organizem sploh ne bil občutljiv. Nobene posebne dijetne ne poznajo v Bolgariji stari ljudje, da bi si tako podaljšali življenje. Nasprotno, jedo in pijejo zelo radi. In njihovo življenje ne teče gladko. Tudi oni so morali prenašati vse njegove tegobe, vzgajali so otroke videli so vnuke in pravnuke, kako doraščajo.

V zapadni Bolgariji živi 105 let stara žena. Sedem otrok je rodila in najstarejši sin je star že 87 let. Njenih vnukov, pravnukov in prapravnukov pa sploh ni mogoče prešteti. Sosedje jo poznajo pod imenom »vaška mamica«. Ko je bila stara že nad 90 let, je še pridno pomagala pri delu svojemu najstarejšemu sinu, in rada si je privoščila kozareček dobrega vina. Jedla je vse, kar so jedli drugi. Bolna ni bila nikoli. Edino, kar hudo pogreša, so zobje. Spat hodi zgodaj, navadno že ob šestih zvečer, zato pa vstaja že ob treh zjutraj.

Bolgarski starčki in starke same ne vedo, kako je mogoče, da so dočakali čili in zdravi tako visoko starost. Mnenja so v tem pogledu deljena. Ta prisega na svojo

pipo, drugi na vino, tretji na židano voljo in vsak ima po svoje prav. Toda važno vlogo igra pri tem tudi na splošno zdravo pokolenje, zdrav rod. Skoraj vsi njihovi predniki so dočakali visoko starost. Ljudje iz trdnega rodu so pač trdni.

Krompir med trtami

Bolgarsko kmetijsko ministrstvo je opozorilo vinogradnike na to, da je treba vinograde bolj izkoristiti. Med vinskimi trtami je povsod dovolj prostora za koruzo, solunice, krompir, čebulo itd. Že lani se je pokazalo, da je mogoče pridelati v vinogradih poleg grozdja tudi mnogo poljskih pridelkov. Mnogi vinogradniki so s pridelkom po vinogradih krili ne samo lastno potrebo, temveč so lahko še marsikaj prodali.

Obvezna oddaja bombaža v Bolgariji

Lani pridelani bombaž morajo bolgarski kmetovalci oddati direktoriji za žito, sami pa smejo obdržati le neznatne količine za lastno porabo. Za prostovoljno oddani bombaž plačuje država kmetovalcem posebne premije, in sicer po 10 levov za kilogram. Ves neodani bombaž bo kmetovalcem zasežen in v takem primeru tudi premije ne bodo izplačane. Olajšave so dovoljene samo tam, kjer je bil pridelek bombaža na dekar manjši kakor 40 kg ali pa če kmetovalec ni imel z bombažem zasejanega več kakor en dekar polja.

Zemski ostanki Talaat paše v Turčiji

Zemski ostanki velikega vezirja Talaata paše so bili te dni prepeljani iz Berlina v Istanbul. V bližini mesta so bili položeni k večjemu počitku. Talaat paša je v marcu 1921 v Berlinu ustrelil neki Armence. Rodil se je ta veliki turški državnik v avgustu 1874 v Adrianopolu kot sin siromašnih staršev. Sredstva za študiranje si je moral zaslužiti sam kot pomožni delavec pri poštnem uradu v Solunu. Po dovršenih študijah je posvetil vse svoje sile delu za mlado turško stranko, ki je imela takrat svoj sedež v Solunu. Kmalu je postal eden njenih voditeljev. Toda vohuni Abdula Hamida so kmalu zvedeli za njegovo politično delovanje. Talaat paša je prišel pred sodišče in je bil obsojen na tri leta ječe. Sultan ga je po milosti na tri leta izgnal v Malo Azijo. Toda Talaat paša tudi te kazni ni nastopil, kajti leta 1908 je mladoturška stranka prišla na krmilo. V začetku prve svetovne vojne se je odločila Turčija za borbo na strani Nemčije in Talaat paša je prevzel poleg notranjega tudi finančno ministrstvo.

Za ohranitev bolgarskega čebelarstva

Bolgarsko kmetijsko ministrstvo je pripravilo zakon o pospeševanju čebelarstva. Gre v prvi vrsti za to, da se zagotovi čebelarjem zadostno število uljev. Ministrstvo samo bo določilo, v katerih krajih morajo čebelarji obdržati določeno število uljev. Za financiranje rezervnega fonda bo dala kmetijska in združna banka na razpolago enkratni znesek 5.000.000 levov, država pa vsako leto še en milijon. Zadnja leta so namreč razne bolezni pokončale v Bolgariji mnogo čebel, tako da je čebelarstvo v nevarnosti, da bi sploh propadlo. Da se to prepreči je seglo kmetijsko ministrstvo po tem ukrepu.

ZAHVALA

Vsem, ki so nam na kakršenkoli način izrazili svoje tolažilno sožalje ob priliki prebriske izgube našega draga, nepozabnega očeta, starega očeta, tasta in strica

DR. ALBINA SUYER-JA

bivšega odvetnika

se najiskreneje zahvalujemo.

Sv. maša zadušnica se bo brala v torek, dne 16. marca 1943 ob 8. uri v farni cerkvi sv. Petra.

Ljubljana, Zagreb, Gonars, dne 12. marca 1943.

Rodbine:

DR. SUYER-JEVE in DR. KAVČNIK-OVA

JURIJ GOSAR

gostilničar in posestnik

Pogreb draga pokojnika je bil dne 12. t. m. ob 3. uri popoldne iz hiše žalosti na starološko pokopališče.

Maša zadušnica bo dne 17. t. m. ob 7. uri zjutraj v cerkvi Marijinega Oznanjenja v Ljubljani.

Stara Loka, Rockspring Z. D., Ribnica, Kranj, Ljubljana,
dne 12. marca 1943.

TONČKA GOSAR roj. Demšar, soproga
s hčerko TONČKO por. Lovšin
in ostalo sorodstvo.

FRANCE NOVŠAK:

29

Nemir srca

ROMAN

»Kaj naj storim sedaj?« sem jo nemirno vprašal. »Nočem vplivati na tvojo odločitev, da bi ne bilo kdaj kakih občutaj,« je sklenila in zasukala pogovor v drugo smer.

Strašna je bila tedaj borba v meni. Borba med dolžnostjo in strastjo, iskal sem ravnotežja. Že sem mislil, da bom odšel k Marti in ji razložil vso stvar, potem pa sem se spet premislil in ji zagotovil, da se bo poroka vršila nepreklicno leto dni pozneje.

To sem ji javil pisмено in jo rotil, naj razume, da hočem priti k njej ne kot berač, ampak kot mož, ki ji hoče že nekaj nuditi. Pisal sem ji, da bom skozi to leto skušal živeti. Slikal sem ji bodočnost z najlepšimi barvami, ji naročil pozdrave za otroka. V posebnem paketu pa sem poslal za otroka nekaj igrar, za Marto lepo novo obleko, samo da bi ji dokazal, da je nisem pozabil.

Foslej so prihajala Martina pisma redno vsakih štirinajst dni in vsako pismo sem dal posebej prečitat Kristini. Vedla se je namreč do mene vedno tako tovariško in mi nudila vse, kar je imela, da sem smatral za svojo dolžnost, ničesar skrivati pred njo. Ona je opazovala mojo borbo s samim seboj. Tudi meni je bilo jasno, da Marte ne ljubim več.

V moje srce je stopila Kristina. Toda do prve sem imel častne obveznosti, ki jih ni bilo mogoče prezreti.

Ko je minevalo dogovorjeno leto, sem poslal Marti vscto, ki mi jo je bila posodila za časa študij. Toliko sem bil namreč tedaj že zaslužil kot koncipient, Marta je čakala zdaj samo še mojega prihoda.

Jaz sem odlašal, nisem rekel ne tako ne drugače. V svo silo sem se boril, toda bil sem menda zaslepljen in v Kristino preveč zaljubljen. Marti nisem odgovoril in tudi potoval nisem v Dolenjo vas.

SEDMO POGLAVJE

Odpiralo se mi je drugačno življenje, za katero sem bil prepričan, da bo sijajnejše in bolj srečno. Kristina me ni nehala opozarjati na to, da bom lahko s svojimi zmognostmi dosegel vse, kar bom hotel. In zopet je ponavljala, naj si ne belim preveč glave zaradi napak, ki sem jih bil storil kot študent.

Marta pa me je medtem doma pričakovala vse poletje in čutila se, ker ji na njena proseca pisma nisem več odgovarjal. Kadar sem prejel njeno pismo, sem bil spet več dni nemiren in nisem vedel, ali naj storim tako ali drugače. To kolebanje me je privleklo tako daleč, da sem bil živčno že precej str. Kristina me je opazovala in videl sem, da je trpela zaradi mene. Kako rad bi njo in sebe rešil te more! Toda bil sem slabič, prevelik slabič, da bi ta gordijski vozle presekala.

Tako je življenje samo delalo za mene. Posvetil sme se delu in Kristini mi je objubljala,

da mi bo v kratkem preskrbela odvetniško mesto. Delal sem, delal, kakor da razen dela zame ni nobene stvari na svetu.

Neki dan sem pa prejel pismo, ki ga nisem pričakoval.

Pisal mi je župnik iz Dolenje vasi.

Imam ga tu pri sebi in vam ga bom kar prečital.

»Spoštovani gospod doktor!

Šest let je že, kar vas nisem videl. Pozabil bi bil na vas, da se vaše življenje tako usodno ne dotika meni nadvse ljube družine. Prosim vas, spregledite, če bo v tem pismu kaj takega, kar se vam morda ne zdi upravičeno. Vse besede mi narekuje samo ljubezen do nedolžnega življenja, ki je po vaši krivdi nastalo in ki povzroča svoji materi neprestano težke skrbi. Sirota, vaša zaročenka Marta, je najnesrečnejše dekle na okrog. Zaspeli ste jo z obljubami, ki ste jih morda tedaj mislili resno, a jih sedaj pozabljate, hote ali nehoti, o tem jaz ne morem soditi. Kot mož morate vedeti, kaj dolgujete temu dekletu, ki imate z njo sina, kakršnega bi si želel vsak oče, sleherni starši. Težko mi je govoriti o tem, mnogo težje kot si vi morda zamišljate. Vi ste morda prepričani, da ste prosti vsake obveze do nje sedaj, ko ste ji povrnili denar, ki vam ga je Marta ponudila za čas vaših študij. Povem vam, da ni tako. Z denarjem ne boste nikdar poplačali vsega gorja, ki ste ga prizadejali tej pošteni družini. Vaša sveta dolžnost je, da se nemudoma odločite. Če boste dali otroku svoje ime, bom vedel, da ste poštenjak, v nasprotnem primeru pa bom tudi vedel, s kom sem imel priliko nekoč govoriti v naši vasi.

Vedel bom, da ste bili že tedaj slabič in da ste še večji slabič postali.

Zdaj je september in do oktobra se morate odločiti, sicer bo Marta prisiljena poročiti se s človekom iz domače vasi. Jaz bom storil vse, da ji bo sramota prihranjena. Vas pa, spoštovani gospod doktor, prosim in rotim, da ne pozabite na svojo dolžnost.

To je bilo vse pismo. Najbrž ga je napisal župnik, potem ko je prišla Marta k njemu in se v svoji žalosti pred njim razjokala. To je bil zadnji poskus, da me zdramijo.

Prišli so dnevi, ko me je vse to tako mučilo, da sem govoril: Jutri napravim konec in odpotujem.

Zvečer pa sem po delu spet s Kristino in njeno živahnost ter ljubezen sta me pomirili. Tako je šlo iz dneva v dan. Navadil sem se na Kristino in če bi mi bil kdo dejal, naj jo vendar zapustim, bi ga bil najbrž začuden pogledal. To je presegalo moje moči. Martina slika pa je tonila v pozabo. Zakaj po župnikovem pismu ni bilo več glasu iz Dolenje vasi. V oktobru pa se je Kristina odločila povabiti svoje starše na Dunaj. Vsaj za nekaj dni, jima je pisala.

Nisem pričakoval, da bosta res prišla, ker sem vedel, da ima učitelj svoje delo v šoli, ki ga ne more kar tako pustiti. Toda storil je ravno tako kot bi nihče ne pričakoval. Poslal je mladino za deset dni na počitnice, sam pa se je pri šolski oblasti izgovoril, da nujno potrebuje oddiha.

Tako sta starša res obiskala Kristino in se ji nista mogla načuditi. Občudovala sta jo v svoji priproščini in se kar nekam neugodno počutila v njenih velikih sobah.